

KISGRAFIKA^{2025/1-2}

KIADJA A „KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE GRAFIKAGYÚJTÓ ÉS MŰVELŐDÉSI EGYESÜLET”

KAPOLCSI KOVÁCS CSABA
Ex libris
C3, 100 × 81 mm, 2018

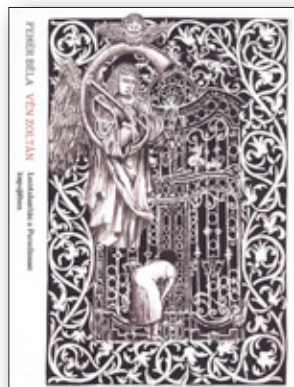
SALAMON ÁRPÁD
Ex libris
X3, 70 × 85 mm, 2014

BAKACSI LAJOS
Ex libris
X3, 127 × 105 mm, 2024

BÖRCSÖK ATTILA
Ex libris
X3/2, C7, 148 × 99 mm, 2019

VÉN ZOLTÁN
mitológiája
Equibrilyum Könyvkiadó, 2024

VÉN ZOLTÁN
Trinitas
C2, 160 × 300 mm, 2004/23

TARTALOM

DR. KÖRÖSI ILONA: Olexa József kiállításáról • DR. HORVÁTH HILDA: Magyar Örökség Díj – pályázat •
ÜRMÖS PÉTER: Kiállítás Vasné dr. Tóth Kornélia ex libris gyűjteményéből •
6000 ex libriszel bővül a Könyvjegytár • ÜRMÖS PÉTER: In memoriam dott. Gion Carlo Torre •
DR. IFJ. SARKADY SÁNDOR: Dr. Mátyás Vilmos kisgrafikáiról •
DR. HORVÁTH HILDA: Palásti Erzsébet kiállításának megnyitása •
ANTALNÉ TARI ZSUZSANNA: Ex libris tárlat Törökbálinton •
RUM ATTILA: „Bogaraim” úragondolva – Molnár Icsu István kiállításának megnyitása •
PADNÉ SZABÓ MÁRIA: Az Ajkai KBK 2024. évi programjából •
STOKINGER JÓZSEF: Az ex libris bővíti tudásunkat • STOKINGER JÓZSEF: Olvasni jó •
RAFAI GÁBOR: Kopasz Márta megemlékezésről • Olvasói levelek • Rövid hírek •
DR. TEBELI IZABELLA: Balajti Károly munkássága •

ALAPÍTVÁ: 1959. MEGJELENIK ÉVENTE NÉGY ALKALOMMAL

Postacím: 2042 Törökbálint, Bartók Béla utca 2. • Internetcím: www.kisgrafika.hu

Ex librisek forráshelye: Stokinger gyűjtemény és www.exlibrismuzeum.hu

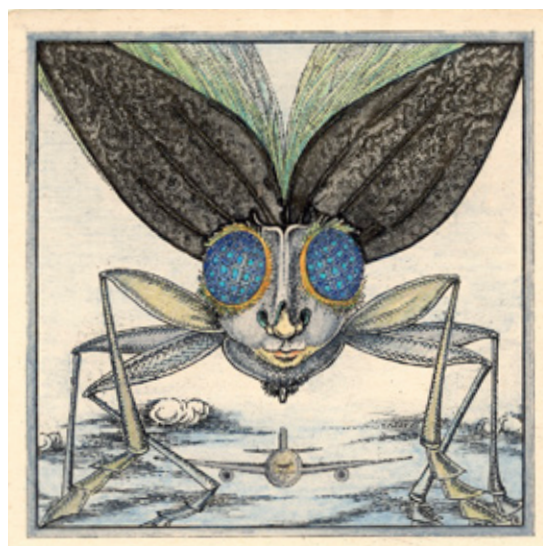
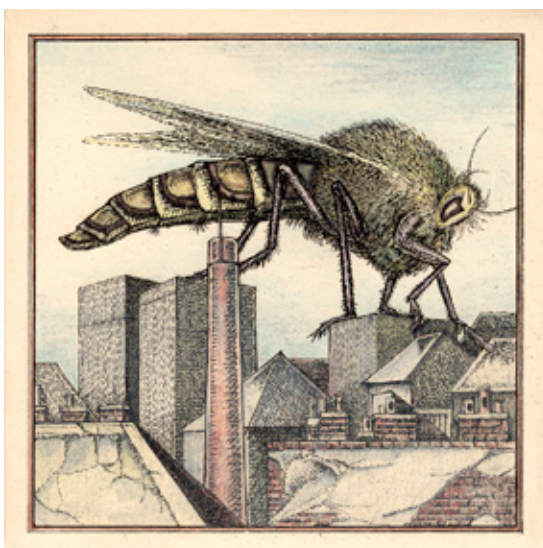
Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető • e-mail: titkar@kisgrafika.hu

Szerkesztők: dr. Tebeli Izabella • Stokinger József

ISSN 0209-6161 (nyomtatott) • ISSN 2786-1104 (online)

„BOGARAIM” ÚJRAGONDOLVA

Molnár Icsu István grafikái
a MÖGKÖLLNÉZNI KÉPESTÁRBAN

Beszámoló

Britanniai útjegyzetek című kiállításáról a MÖGKÖLLNÉZNI Képestárban

Kedves művészetkedvelő és művelő, újság olvasó, örömmel írom e sorokat, hiszen egy jól sikerült Megnyitó nélküli Megnyitóról kell beszámolnom. Szakítva a hagyományokkal nem volt Megnyitó beszéd, senki nem nézett a plafonra, midőn már 100-adszorra hallotta az elmondottakat. Kőrösi Ilona a Képestár tulajdonosa, jómagam jelentettem be ezt, valamint az esemény szlogenjét, mely szerint az elidegenedett világban igen is szükség van a közvetlen, baráti beszélgetésekre. A szlogen így hangzik:

*„Nem kötelező beszélgetni csak az ismerősökkel
barátokkal és ismeretlenekkel.”*

Hááát, a jelenlévők ennek eleget tettek, beszélgettek és a rendkívül jó vörös borból iszogattak. A hangulat kitűnő volt mindvégig.

A „Megnyitó” a jelenlévő művészek és műkedvelők, Kéry Imre, Decsi Ilona, Molnár Icsu István, Pató Károly, Palásti Erzsébet, Tóth József festőművész Csongrádról (a teljesség igénye nélkül) dr. Horváth Hilda, Szanka Rózsa, Király Ágnes bemutatásával kezdődött, akiket üdvözölt a Képestár tulajdonosa. Ezt követően Olexa József festő- és grafikus művész, kapott szót, aki beszámolt a Britanniai – közel 15 évet töltött ott – élményeiről és elmondta, hogy minden kép valós helyszínéhez kötődik. Szót ejtett az alkotások technikai háttéréről is, melyet örömmel, érdeklődéssel fogadtak a látogatók.

A vizuális élvezetet az akusztikus élmény fokozta, melyet Hering Fanni és Hajdú Kristóf Kadosa gitárművész szolgáltatott és rögtön VIII. Henrik udvarában érezhetük magunkat a renaissance korában.

Olexa József régi tagja a KBK Egyesületének, emlékszem, egyszer, régen meghívta az érdeklődő tagokat csodás Alkotó Műhelyébe, a Lipót városba, élveztük.

A kiállítás szervezése okán ismét elmentem Szentélyébe, ahol újólág rácsodálkoztam szerteágazó művészeti tevékenységére és annak eredményén.

dr. Kőrösi Ilona
a MÖGKÖLLNÉZNI KÉPESTÁR Spiritus rectora

ÜRMÖS PÉTER

Kiállítás Vasné dr. Tóth Kornélia ex libris gyűjteményéből Budapesten

2025. január 22-én a magyar kultúra napja alkalmából megnyíló
tárlaton a H13 Kultpontban (Budapest, Horánszky utca 13.)

Vasné dr. Tóth Kornélia vendégeket köszöntő szavai után
Ürmös Péter mutatta be a kiállítást. Ezt idézzük.

A Gyűjtés – hobbi – ex libris. Válogatás Vasné dr. Tóth Kornélia művelődéstörténész könyvjegygyűjteményéből című tárlat rendezője maga a művelődéstörténész, aki számára a kultúra terjesztése élethivatás. Az ő kérése volt, hogy a H13 Kultpont éppen ma, a magyar kultúra napja alkalmából állítsa ki gyűjteménye válogatott darabjait. Bár a jelenlévők többsége már találkozott Kornélia munkásságával, fontosnak érzem, hogy a tárlat bemutatása előtt röviden betekintést adjak az általa eddig létrehozott életműbe.

Vasné dr. Tóth Kornélia könyvtáros, szakkönyvíró, tudományos kutató, az utóbbi évtizedek nemzetközi hírűvé vált ex libris kutatója, 2024-ben Walter von Zur Westen-díjat elnyert művelődéstörténész. A több mint 65 éve fennálló fennálló Kisgrafika Barátok Köre Grafika-gyűjtő és Művelődési Egyesületnek 2011 óta elnökségi tagjaként, több mint egy évtizeden át az egyesület újságja, a *Kisgrafika* szerkesztőjeként, és 2008-tól az MNMKG Országos Széchényi Könyvtár tudományos kutatójaként vált a műfaj mára már hazánkban mondhatjuk, hogy első számú művelőjévé. Ez irányú elhivatottságát a magyar mellett külföldi szervezeti tagságai is jelzik, 2018-tól az Österreichische Exlibris-Gesellschaft (Osztrák Ex libris Egyesület) és a Deutsche Exlibris-Gesellschaft (Német Ex libris Egyesület) is tagjai sorában tudhatja.

Vasné dr. Tóth Kornélia köszönti a jelenlévőket
a H13 Kultpontban

Ürmös Péter megnyitja a kiállítást

A gazdag művelődéstörténeti és részben könyvészeti értékkel bíró képi dokumentumtípus, az *ex libris* műfaj kutatása terén – a témában írt nemzetközi kitekintésű doktori értekezésével, eddigi 500 körüli, *ex libris* vonatkozású szakcikkével (melyek közül több külföldön, idegen nyelven is megjelent), több kötetnyi könyvével (köztük található monográfia, lexikon, album), az általa összeállított grafikus alkotásjegyzékekkel, kiállítási katalógusokkal, a *Kisgrafika* folyóirat több mint egy évtizeden át való szerkesztésével – egészen egyedül alkotott, figyelemre méltó és magas szintű tudományos eredményeket mutatott fel. Több kötete közül kiemelkedik a 2016-ban megjelent, az OSZK és a Kossuth Kiadó által kiadott *Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek* című album, mely hiánypótló műnek számít, külföldön is nagy sikert aratott, a hazai bemutatók mellett számos országban recenzálták (többek között a dán, finn, cseh, osztrák és svájci *ex libris* egyesület lapjaiban), kiállításokon szerepelt. A könyv legszebb grafikáiból 2022 októberében a szerző kurátorságával nyílt kiállítás Finnországban a Liszt Intézet – Helsinki Magyar Kulturális Központban, 2023-ban pedig a Tampere Egyetemen.

A kortárs grafikusok mellett behatóan foglalkozik a kisgrafikagyűjtők társadalmi rétegének bemutatásával, kiemelkedő új kutatási eredményeket hozva. 2019-ben a *Kisgrafika* Barátok Köre kiadásában jelent meg – az egyesület 60. évfordulója alkalmából – a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* című lexikonszerű könyve, mely sokéves kutatómunkájának eredményeképpen látott napvilágot. Kornélia az *ex libris* gyűjtők személyére, kapcsolati hálójára irányuló propopográfiai kutatásai kiterjednek nemcsak a híres, ismertebb gyűjtőkre, hanem az ún. kisemberekre is, országos hatókörrel. Az *ex libris* mint műgyűjtés témájának tágabb körű népszerűsítését való-

sítja meg az OSZK blogján 2020 szeptembere óta havonta jelentkező, 100 részesre tervezett, a nemzeti könyvtár gyűjteményére alapuló cikksorozata is *Ex libris gyűjtők, gyűjtemények* címmel, mely már az 55. részénél tart. Ezek mellett nagyban a nevéhez köthető a könyvtár 2023-ban induló *Könyvjegytár* (<https://konyvjegytar.oszk.hu/>) elnevezésű online tartalomszolgáltatása, 10 ezer feletti *ex libris*szel.

Ahogy egyik művében írja: „Az *ex libris* művelődéstörténeti, kultúrtörténeti jelentősége, ezer arca megóvjá ezt a ritkán emlegetett műfajt a feledéstől.” Ennek a szolgálatában áll kiterjedt publikációs tevékenysége, és ezeken túl kiemelkedő társadalmi szerepvállalásként számos kiállítás rendezése, megnyitása, tudományos és népszerűsítő előadások tartása (könyvtárakban, múzeumokban, galériákban stb.), sajtóbeli és médiaszereplések fűződnek nevéhez országos, sőt nemzetközi szinten.

A műfaj fennmaradását céljából kitűzve Kornélia maga is sokezeres gyűjteményt hozott létre, több mint 140 *ex libris*t készíttetett a nevére szólóan (melyeket már több kiállításon bemutatott), ezzel kiemelkedő mecénási szerepvállalásról tesz tanúbizonyságot a magyar és a nemzetközi *ex libris* életben, hiszen ezeket a művelődéstörténeti vonatkozású – témájukban főként a magyar irodalom és történelem nagyjainak, eseményeinek emléket állító – grafikákat a magyar mellett külföldi egyesületek, személyek részére is eljuttatja, így hirdetve a magyar kultúrát. Munkássága révén sokan „az *ex librisek* magyarországi nagykövetének” tartják.

Mindezen szakmai érdemekért, mindenekelőtt az *ex libris* műfaj kutatása, szakirodalmi bemutatása terén végzett kiemelkedő tevékenységéért – hazánkban elsőként – vehette át tavaly Németországban a nemzetközi szinten e téren adható legrangosabb kitüntetést, a Walter von Zur Westen-érmet.

A jelen tárlatra áttérve, Kornélia gyűjteményének a darabszáma meghaladja a 9000-et, ennek egy töredékét, 33 tablón mintegy 360 művet mutat be a kiállítás. A tárlathoz készült, a grafikákból válogatást adó magyar és angol nyelvű katalógus – Kornélia széles körű külföldi kapcsolatai, levelezése révén – a magyar mellett számos ország ex libris gyűjtőihez eljut majd.

*A kiállítás magyar nyelvű katalógusa,
szerk. Vasné dr. Tóth Kornélia, Budapest, 2025 (címlap)*

Általánosan elmondható, hogy a gyűjtemények struktúrájában a gyűjtés tárgya sok mindent meghatároz; így a feldolgozást, a rendszerezést, a bemutathatóságot és a kiállítási koncepciót. Az ex libris gyűjteményeknél a rendező elvek között szerepel az alkotó és annak nemzetisége, a possessor és nemzetisége, a tematika, a sokszorosítási technika és az időbeliség, akár archív, akár kortárs művekről legyen szó. Kornélia gyűjteményi kiállítása a fentebb felsoroltak majd mindegyikére ad választ vagy megoldási javaslatot. A most látható kiállítási anyag a következő két fő kategória szerint került összeállításra: saját névre szóló lapok, illetve más gyűjtők cserelapjai; mindegyik magyar és külföldi kultúrtörténeti vonatkozásban.

A tárlaton szereplő grafikáknak külön történetük van, a figyelmes szemlélő számára egyre több érdekességet, rejtett információt fednek fel. A főbb tematikai csoportok: az irodalmi és történelmi vonatkozásúak mellett a könyv fogalmköréhez kapcsolódó, a foglalkozásokhoz és hobbitevékenységekhez köthető ábrázolások, illetve az intézmények lapjai és a kisgrafikakört mint gyűjtőszervezetet bemutató grafikák. Gazdagítja a bemutatást az, amikor a felsoroltakból egy-egy művész vagy bizonyos technika alapján létrehozott grafikákból állnak össze a tablók.

Jáger István, C3C5, 110×146 mm, 2021

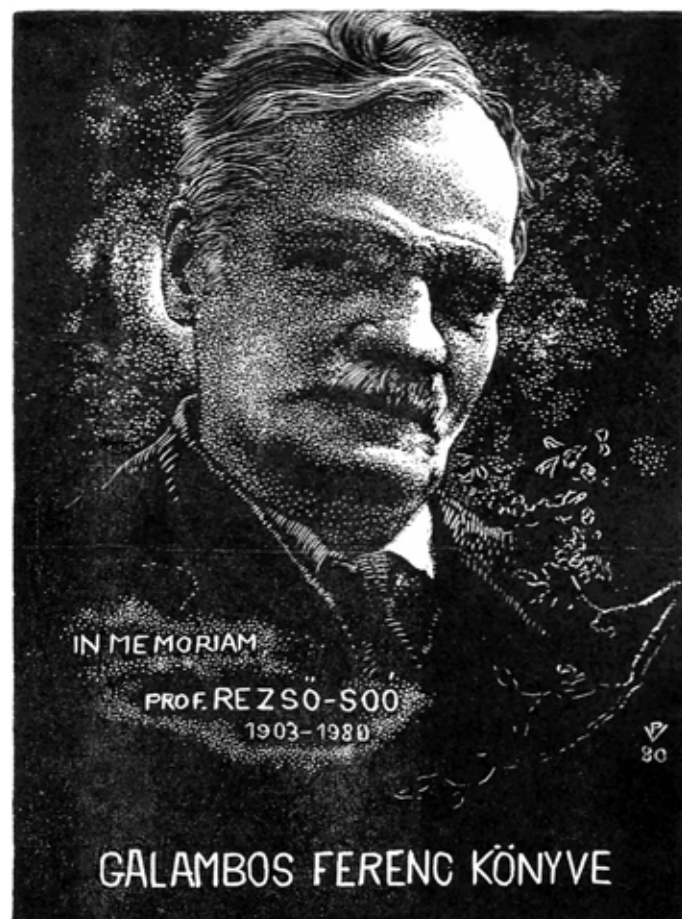
De mi is az ex libris? Könyvtulajdonjegyként vagy könyvtárjegyként funkcionáló, sokszorosító nemesgrafikai eljárásokkal létrehozott nyomat. Kezdetben a tradicionális nyomtatási technikákkal (úgy mint fa- és rézmetszet, rézkarc és litográfia stb.) készültek, korunkban pedig egyre elterjedtebb a számítógépes grafikai megoldás. A könyvjegyen lévő szöveggel szerves egységet képező ábra a tulajdonosra vonatkozó konkrét utalásokat tartalmaz. A XIX. század végétől eredeti funkcióját elveszítve divatos cseretárggyá vált, amelynek történetisége időről időre, számos ponton kapcsolódik a XX. századi grafika történetéhez. Az ex libris barátai gyűjtőkörökbe szerveződtek, így jött létre hazánkban 1959-ben a Kisgrafika Barátok Köre (röviden KBK), mely a külföldi kapcsolatok révén intézményi szinten is bekapcsolódott az 1966-ban létrehozott Ex libris Egyesületek Nemzetközi Szervezete (röviden FISAE) munkájába. A kiállított tablók megismertetik a nézőt a KBK hatvanöt éves történetének aranyoldalaival, a fővárosi mellett a vidéki szervezetek megalakulásával és eseményeivel, az országos és jubileumi találkozókval.

Stettner Béla, P7, 118x105 mm, 1981

Számos könyvtár szervezett országos kisgrafikai kiállítást és találkozót, amelyeken külföldi magyar művészek is részt vettek akár személyesen, akár a lapjaikkal Erdélyből vagy Szlovéniából, de jöttek gyűjtők Ausztriából és Olaszországból is. A könyvtárak és más intézmények könyvtárjegyeit több tablóra rendezte Kornélia, köztük van olyan, amelyen lévő fametszetek mindegyikét Fery Antal grafikusművész készítette, kiváló karakterérzéssel örökítve meg a könyvtár névadóinak portréit. Szintén ragyogó portrékat metszett fába vagy linóleumba Csiby Mihály (a KBK egykori titkára) is, jó példa erre a Somogyi-könyvtár alapítójának, Somogyi Károlynak az arcképe.

A KBK történetét bemutató tablókon sok ismerős arc fedezhető fel. A kör kiváló művészegyenisége volt Varga Nándor Lajos, a Képzőművészeti Főiskola grafikai tanszékvezetője, aki a háború után a „Varga Akadémiának” nevezett műtermében a fametszést tanította a növendékeknek. A 80. születésnapjára 1975-ben készített fametszet alkotója Fery Antal. Az akkori művészeti vezető, Stettner Béla grafikusművész 1970-ben megörökítette a vezetőség tagjainak arcvonásait: Réthy István, Galambos Ferenc, dr. Semsey Andor és dr. Illyés László profilját azonos grafikai keretbe illesztette; ők koruk legnagyobb gyűjtői közé tartoztak. Hasonlóképpen óriási gyűjteménnyel rendelkezett dr. Soó Rezső, a botanika debreceni professzora, akinek a kollekcióját az Iparművészeti Múzeum gondozza.

Varsányi Pál, X4, 126×91 mm, 1980

Ha már a botanikánál tartunk, a könyv- és ex libris típusok és az intézményi grafikák közt is fellelhető ex herbario lapok ábrákkal növényhatározó albumokban is megjelenhetnek. Ezeket Pesti László és Tarjányi Ferenc – a Fővárosi Kertészeti Vállalat munkatársai – rendelték Fery Antal, König Róbert és Kerékgyártó László grafikusművészekről.

Előfordult, hogy egy személy többfajta kisgrafikát gyűjtött. A jogász végzettségű dr. Gombos László filatelistaként a bélyegek mellett gyűjtötte a könyvjegyeket is. A megrendelt ex librist úgy kellett lenyomtatni a művésznek, hogy a tüköroldal üresen maradjon, arra a gyűjtő bélyeget ragasztott. Ezeket azután a postahivatalokban első napi bélyegzővel láttatta el, és így küldte el a cserepartnereknek. Ezek a nyomtatványok igazi kuriózumoknak számítanak.

A kulturális örökségünk értékeire történő figyelemfelhívás és megbecsülés motiválja az emléklapok készítését. Legtöbbször személyekről szólnak, de szerepelhet rajtuk például Rákóczi pénzérméje, vagy hivatkozás egy különleges eseményre. A művelődéstörténet nagyjaira utaló lapok legtöbbször összekapcsolódnak portréábrázolásokkal, amelyek a tenyérnyi lapokon bravúros technikai megoldásokat követelnek a rézkarcoló vagy metsző művésztől. Ragyogó példa erre a Bakacsi Lajos szegedi grafikusművész metszeteiből összeállított tabló, amelyen Ady Endrétől Radnóti Miklósig irodalmunk legkiválóbbjai láthatók; ezek mindegyike Kornélia nevére készült ex libris.

Bakacsi Lajos, X3, 130x94 mm, 2014

Az in memoriam lapok és az „Hommage à...” feliratú grafikák a nagy elődök iránt érzett tisztelet jeleként születnek. Ezekből egy teljes tablónyi válogatás a könyvjegygrafika mestereit idézi fel, a teljesség igénye nélkül emlékezhetünk Menyhárt József, Stettner Béla, Drahos István, Varga Mátyás, dr. Bordás Ferenc, Kopasz Márta, Kass János, Dinnyés Ferenc és László Anna munkásságára. A felsoroltak legtöbbje Szeged városához kötődik. A további in memoriam lapok közül kiemelhetjük még Nagy László Lázár alkotását, amelyet a *Kisgrafika* újság egyik szerkesztője, Király Zoltán emlékének szentelt. A metszetet Király Zoltán verseskötetének címe, az *Angyal kürtje* motiválta. A kötet borítóját Vén Zoltán grafikusművész – a KBK mostani elnöke – tervezte, tőle is szerepel még egy könyvtípust bemutató és egy görög mitológiai témájú nyomat a válogatásban.

Nagy László Lázár, X2, 80x64 mm, 2011

A KBK több évtizedes működése alatt rendszeressé vált olyan speciális alkalmi kisgrafikák megrendelése a művészekről, amelyek mindegyike nemesgrafikai sokszorosító eljárásokkal készült; így a tagsági jegy, évforduló grafika, postai címváltozást hirdető lap, születésnapi grafika stb. A gyűjtői etikett szerint a csereküldeményként kapott grafikákra válaszul azonos számú, kvalitású és technikájú lapokkal kellett válaszolni. Az elmaradt válasz nagy hanyagságnak számított. Ilyen megfontolásból készítette Palásthy Lajos egyesületi

titkár ezt a magyar–német szövegezésű, elnézést kérő lapot: „Szégyenlem magam, mert küldeményére még nem válaszoltam.”

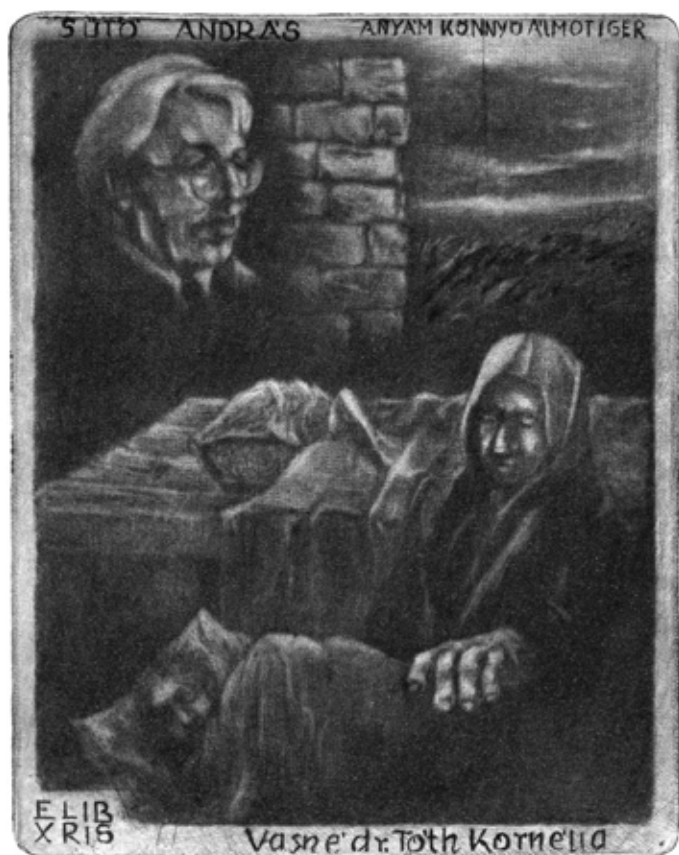
A hazai és külföldi grafikusok által Kornélia számára készített mintegy 140 névre szóló ex librisből 11 tablónyi válogatás látható a tárlaton elsősorban magyar és világtörténelmi, illetve magyar és világirodalmi tematikában csoportosítva. Ezek jól megkülönböztethetőek a mások nevére szóló grafikáktól a sötétbarna paszpartu révén. A tavalyi év legjelentősebb rendezvénye Kornélia számára a német ex libris társaság országos találkozója (Jahrestagung der DEG, 2024) volt, amely elhozta számára azt a nemzetközi elismerést, a Walther von Zur Westen-érmet, amely idáig magyar ex libris szakértő számára nem adatott meg. Az erre a találkozóra készült lapok közül a kiállításon hármát is találunk; hazánkban Havasi Tamás és Bugyi István József, emellett a német Utz Benkel metszetét. Kornélia több FISAE-kongresszus résztvevője volt (Törökországban, Finnországban, Spanyolországban és Csehországban), ezekre az alkalmakra megrendelt könyvjegyek között igazi gyöngyszemekre lelhetünk – ilyen Safiya Piskun (BY), Molnár Icsu István és Bálint Ferenc rézkarca.

Benkel, Utz (D), X3/3, 185x140 mm, 2024

Kornélia a névre szóló lapjaiból egy-egy tablót szánt külön a magas- és mélynyomású lapoknak, illetve a számítógépes grafikáknak. Utóbbiak közt szerepelnek

József Attila ihlette kompozíciók Palásti Erzsébettől, és az erdélyi kultúr- és társadalomtörténet nagyjait bemutató Balajti Károly-grafikák. A saját névre szóló irodalmi és történelmi tablók jelentős része portréábrázolás. A különböző művészek által készített nyomatok nagyon jó összehasonlítási lehetőséget adnak, például Ady Endre vagy Petőfi Sándor esetén. A történelmi tablóknál ugyanez érvényes Kossuth Lajos, illetve Széchenyi István arcképváltozatainak megformálása tekintetében. Az irodalmi tablókra került munkák egy része illusztratív ábrázolás. Ady Endre *A föl-földobott kő* című versét Börcsök Attila vegyes technikájú grafikája idézi. A mezzotinto mestere, Baranyai Ferenc pedig Sütő András *Anyám könnyű álmot ígér* című könyvéhez készített grafikát – ez a minőségi lap könyvborítóként is szolgálhatna.

Baranyai Ferenc, C7, 128x101 mm, 2016

A magyar kultúra napjához kapcsolódóan készült az a tábló, amely a 2024–2025-ös irodalmi évfordulókra, köztük kiemelten az idei Jókai-bicentenáriumra emlékezik Kornélia nevére szóló ex librisekkel. Balajti Károly Kölcsény-lapja a jelen tárlat plakátjára is felkerült. Az évfordulós tablón két-két munkával szerepel Bakacsi Lajos és Kapolcsi Kovács Csaba (Jókai Mór és Móra Ferenc arcképével). Jókai révkomáromi ülő szobrát örökíti meg Ürmös Péter linómetszete. Egy rézkarccal emlékezik a német Andreas Raub a 150 éve született Thomas Mannra. József Attila születésének 120. évfordulója és Nagy László költő és grafikus születésének 100. évfordulója alkalmából Balajti Károly számítógépes grafikái kerültek a válogatásba.

Ürmös Péter, X3, 111x79 mm, 2024

A kiállító történelmi irányultságából és végzettségéből adódóan külön hangsúlyt kapnak a magyar történelmi témájú tablók, melyek képeskönyvként tárják eléink a szent királyainktól a Don-kanyarig (Kékesi László és Fery Antal grafikái), a szkíta aranyszarvastól a romániai falurombolásig megélt eseményeket (Kazinczy Gábor és Sós Zsigmond alkotásai). Kornélia megkülönböztetett figyelemmel fordul a magyar szabadságharc témavilága felé. A nevére készített vonatkozó grafikákból több szerepelt a Rákóczi-szabadságharc bukásának 300. évfordulója alkalmából általa rendezett kiállításon is 2011-ben a nemzeti könyvtárban. Emellett több tablót állított össze a jelen tárlatra az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc hőseit bemutató, saját névre metszett és más cserelapokból, itt említhetjük meg Perei Zoltánnak a honvédtiszteket bemutató lapdúcmetset-sorozatát is.

Végül a könyvábrázolást tartalmazó témakörökhöz, köztük a nyomdászathoz, az olvasáshoz kötődő tematikus lapokról és a foglalkozásokat-hobbikat bemutató grafikákról néhány megjegyzés. Ezeken található a legtöbb jelkép, ami nemzetektől függetlenül azonos tartalmat közvetít, Minerva baglyától a kehelyre tekeredő kígyóig. A nyomdászati tablón találkozunk a ma már muzeálisnak számító Gutenberg-préssel, valamint az

ólomszedésű nyomtatással. Nagy László Lázár egyik tablón szereplő Don Quijote-témájú grafikai sorozata dott. Gian Carlo Torre olasz gyűjtőtársunk jóvoltából vált ismertté külföldön. Legutóbb pedig Klaus Rödel jelentetett meg belőlük egy kiadványt Dániában 2015-ben, a művész 80. születésnapja alkalmából. Hasonlóképpen egy külön tabló emlékezik meg Gulyás Mihály nagykanizsai pedagógus és mérnök sakkszenvedélyéről.

Kékesi László, X3, 138x90 mm, 1973

Kornéliát nyelvészként különösen érdeklik az ún. beszélő nevek feldolgozásai. Szép példája ezeknek a patkoló kovácsot ábrázoló lap, amelyet Kovács Károly nevére metszett Józsa János. Hasonló megoldású a Varnyú György tipográfus számára készített grafika varjúval, Andruskó Károly zentai művész alkotása.

A tárlatról szólva összességében megállapíthatjuk, hogy nemcsak különleges kultúrtörténeti panorámát nyújt a látogatók számára, hanem rövid nosztalgiautazást is jelent a Kisgrafika Barátok Köre hatvanöt éves történetében. A következő idézet a *Magyar Gyűjtők Lapja* 1897. február 15-i számából iránymutató lehet mindannyiunknak: „Mint oly nemzet tagjai, melynek története a

dicő tettek csarnoka, mely évezredes fennállása folyamán a mult dicsőségéből szivta életerejét és munkakedvét a jelen vívmányainak megalkotására, hazafiúi kötelességünk megmenteni a végenyészettől mindazt, a mi a mult történetét s az itt-ott feltűnő homályt bevilágítani képes. Hisz minden kő e nagy hazán belül szól az ezeréves küzdelemről, a honalapításról és a nemzetalkotásról, minden írott szó, nyomtatott lap egy-egy adalék a nemzet ezeréves anyagi és szellemi életének történetéhez.” E célt tölti be ez a tárlat is.

Megköszönve a megtisztelő figyelmet, a kiállítást ezennel megnyitom!

A megnyitószöveg elhangzása után Kornélia visszavette a szót, zárógondolataiban hangsúlyozva, hogy a gyűjtés nem öncélú tevékenység, hanem felelősségteljes kultúr munka – művelődéstörténészként ezért is határozta el, hogy ex libris gyűjteményét kiállításokon is bemutatja. A tárlat „Gyűjtés – hobbi – ex libris” címére reflektálva idézte Francesc Orenes katalán költő „Az ex libris magasztalására” című versét, mely megfogalmazza a műfaj művelődéstörténeti és interperszonális jelentőségét, kifejezve mindazt, ami az ex libris gyűjtők közös eszméje lehet. Mint mondta, a jelen kiállítás is e cél szolgálatában áll:

„Mint kinyitva a parfümös dobozt, hol a
sok összekevert
illat mind megőrzi eredeti tisztaságát:

Kis építmény,
Jelképek jelképe,
A kultúra hírnöke,
Áhított tárgy,
Kapcsolatteremtés eszköze,
Embereket összekötő kapocs,
Az ember e bolygón való
áthaladásának
érzékeny, megbízható
ábrázolása,
A legnagyobb eszmények
néma tanúja.

Hagyd, hogy gyönyörködjünk
benned!”

A résztvevők meglepetésajándékként kiállítási katalógussal távozhattak, melyet Kornélia dedikált. A tárlat február 11-ig volt megtekinthető.

Kisgrafika Barátok Köre (KBK) – Jelölés Magyar Örökség Díjra

1959 mérföldkő a magyar polgári kezdeményezés és a kisgrafika történetében: megalakult a mind a mai napig fennálló Kisgrafika Barátok Köre (KBK). 1956 hősei még börtönben voltak és többeket ekkor végeztek ki, a lezárt határok között tiltott volt a gyülekezés. A Kör létrehozását nem politikai szándékok mozgatták, mégis bátor cselekedet volt, mert önszerveződésen, alulról jövő kezdeményezésen alapult, amit a rendszer nem szívelt.

Herbert Woyty-Wimmer, X2, 63x86 mm, 1939

A Kisgrafika Barátok Köre elődjei az 1932-ben létrejött MEGE (Magyar Exlibris- és Grafika Gyűjtők Egyesülete) és az 1935-ben megalakult Ajtösi Dürer Céh volt. A KBK túlélte a szocializmust, amely a civil kezdeményezés erejét bizonyítja. Különleges és egyedi közművelődési egyesület, amelynek óriási szerepe van a grafikai kultúra terjesztésében. A kisgrafika magában foglalja az alkalmi metszeteket és az ex libriseket. Az eredendően a könyvek belső táblájára ragasztott, tulajdont jelző ex libris a grafikai műfajok epigrammája: a kis felületen ábrázolt mikrovilág egyaránt kifejezi a művész tehetségét és a megrendelő tulajdonos személyiségét. A gyűjtők a művészekről megrendelt, saját nevükre készült grafikai lapok cserélésével gyarapítják kollekciójukat. A KBK az egyetlen olyan egyesület, ahol a megrendelők /a gyűjtők/ és a művészek közvetlen kapcsolatban vannak, egyaránt tagjai a szervezetnek. A Kör a Fészek Művészklubban alakult meg, amely jó ideig a tagság találkozóhelye lett, ahol az ismeretségek gyakran barátsággá mélyültek. A kör művészeti vezetői mind elismert művészek voltak: kezdetben Stettner Béla, majd Fery Antal, a legtöbb ex librist tervező magyar alkotó, König Róbert, a Képzőművészeti Főiskola tanára, Ürmös Péter, a sokoldalú grafikus, napjainkban pedig Vén Zoltán, a grafika egyik legnagyobb mestere. Az ügyvivő titkári funkciót gyűjtők töltötték be. Az ex libris a legdemokratikusabb műfaj: több példányban készül és ára sokkal olcsóbb, mint más,

egyedi műremekeké. Így még a szocializmus idején is elérhető volt a közepes anyagi háttérrel rendelkező, ugyanakkor igényes értelmiségiek számára. A KBK tagjai között a kezdetektől fogva megtalálhatók a legkülönbözőbb végzettségű és érdeklődésű tagok, főként azonban diplomások, akik több esetben szakterületük kiválóságai, mint dr. Soó Rezső akadémikus, Kossuth-díjas botanikus, a legnagyobb magyar ex libris-gyűjtemény tulajdonosa, az Iparművészeti Múzeum adományozója. Sok esetben a művészek és a gyűjtők közgyűjteményeink nagyvonalú donátorai lettek. Vitathatatlan a KBK közösségépítő ereje, amely széleskörű kapcsolati hálózattal rendelkezik. A gyűjtők hazai és külföldi művészekről egyaránt rendeltek ex libriseket. A Ceaucescu-érában az erdélyi művészeket grafikák készíttetésével támogatták: így kulturális téren egyesítve a nemzetet. A könyvjegyek cseréje nemzetközi, a gyűjtők az egész világot behálózó kapcsolatot alakítottak ki, Amerikától Japánig. Ezt segítette a nemzetközi szervezettel, a FISAE-val (Fédération Internationale des Sociétés d'Amateur d'Exlibris) való közös munka, amely rendszeres nemzetközi találkozók szervezését és szervezését. A KBK a szervezet egyik alapító tagja, 1961-től rendszeresen részt vesz a kongresszusokon. Tevékenységét elismerve 1970-ben a nemzetközi ex libris kongresszus helyszíne Budapest lett. A kongresszusokhoz kapcsolódó pályázatokon gyakran születtek magyar sikerek.

Andraskó Károly, X3, 50x70 mm, 1970

A KBK decentralizált: a közösségépítés nem korlátozódott Budapestre, hanem több jelentős vidéki KBK csoport alakult, így Debrecenben, Egerben, Pécsen, Sopronban, továbbá a ma is aktív szegedi és ajkai csoportot kell külön említeni. A tagok között többen lakóhelyük, szűkebb pátriájuk művészeti életének kovászai, mint pályafutása során több helyütt dr. Arató Antal könyvtáros, s a már elhunyt dr. Lenkey István. Jelenleg Rácz Mária szervezőmunkája emelkedik ki Szegeden. Az ország különböző részein élő gyűjtők és alkotók országos találkozókra ismerhették meg egymást közelebbről, ahol természetesen ex libris-cserékre és kulturális programokra, baráti beszélgetésekre is sor került.

Újabb 6000 ex librisszel bővült a KÖNYVJEGYTÁR weboldal

A Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ Országos Széchényi Könyvtár (MNMKK OSZK) 2023-ban közel 4500 régi és modern ex librisszel megnyíló *Könyvjegytár* digitális ex libris szolgáltató honlapjáról már hírt adtunk a *Kisgrafika* 2023/4. számában. A weboldal 2024 novemberében újabb, mintegy 6000 modern ex librisszel bővült, hogy a műfaj reprezentációját tovább szélesítse.

A nemzeti könyvtár egyedülálló gyűjteményében a könyvek és a folyóiratok mellett különleges kisgrafikai alkotások is megtalálhatók, kiemelkedően nagy példányszámú ex libris gyűjteménnyel rendelkezik. Az ex libris egy, az adott könyv tulajdonosát megjelölő, legtöbbször művészi értékű, kis méretű grafikai alkotás; magyarul általában *könyvjegy* vagy ritkább esetben *könyvcímer* meghatározással illetik. Napjainkban már jórészt elszakadt a könyvtől, önálló kisgrafikai lapként gyűjtik.

Az újonnan felkerült grafikák készítettői között megtalálható *Kner Imre* tipográfus, könyvművész; *Kovács József* pécsi könyvkötő, nyomdász; *Lippóczy Norbert* magyar születésű tarnóvi agrármérnök, borász; *Lustig István* szegedi ügyvéd; *Nyireő István*, a debreceni Egyetemi Könyvtár egykori igazgatója. *Siklóssy László* író, ügyvéd, neves Budapest-kutató és *Soó Rezső* botanikaprofesszor, egyetemi tanár is sokat tettek az ex libris ügyének felkarolásáért, gyűjtőként is gazdag könyvjegyállománnyal bírtak, számos ex librist készítettek.

Oláh István, C3, 105x70 mm

Gazdag azon grafikák köre, melyeket nem valamely híres ember készíttetett ugyan, de neki állít emléket. Ezek az in memoriam vagy hommage-lapok őket ábrázolják vagy a tevékenységükhöz kötődnek. 2024-ben ünnepeltük *Jókai Mór* (1825–1904) halálának 120., 2025-ben születésének 200. évfordulóját. Az ő emlékére is több ex libris készült, köztük a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár, Gombos László jogász és Kertész Dénes állatorvos nevére szóló ex libriseken az író portréját láthatjuk.

Fery Antal, op. 1102, X2, 107x77 mm, 1975

2024-ben emlékeztünk *Móra Ferenc* (1879–1934) író, újságíró, muzeológus halálának 90. évfordulójára. Torró Vilmos ex librisén a szegedi Krier Rudolf nevére a neves író portréja és a Móra Ferenc Múzeum épülete szerepel, melynek egy időben igazgatója volt. A könyvjegy a Szegedi Pantheon-sorozat egyik darabja.

Torró Vilmos, op. 446, X3, 120x80 mm, 1988

Híres íróink-költőink közül az idén 80 éve elhunyt **Radnóti Miklós** (1909–1944) részére Buday György, a Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiumának vezetője alkotott saját könyvjegyet, mely szervezetnek Radnóti is tagja volt. Buday fametsző tevékenysége mindig szorosan összekapcsolódott barátai munkájával, illusztrációkat készített például Radnóti költeményeihez, így készülhetett ez az ex libris is. Radnóti cserében az *Estefelé* című versét Buday Györgynek ajánlotta.

Buday György, X2, 1932, 60x44 mm

A zeneszerzők közül **Kodály Zoltán** (1882–1967) zeneszerző, zenetudós, népzene kutató könyvjegyen tevékenységére utalóan énekesmadár, hangszer és népi motívumok szerepelnek, a kompozíciót 1962-ben metszette fába Fery Antal. A pécsi születésű **Jandó Jenő** (1952–2023) zongoraművész ex librisét foglalkozása attribútumaival, zongorával, violinkulccsal a pécsi Takács Dezső alkotta.

Takács Dezső, X3, 60x47 mm, 1969

A színházi maszkot bemutató ex libriszel rendelkező színészek, humoristák (Bajor Gizi, Hofi Géza) mellett a világhírű bűvész, **Rodolfo** (született, Gross Rezső, 1911–

1987) részére is készült ex libris, aki hivatása ismertetőjegyeként bűvészpálcával, bűvészkedés közben látható a nevére szülő ex librisen.

Rodolfo (Gross Rezső) ex librise, 50x53 mm

A bemutatott példák is érzékeltetik, hogy az ex librisek mint vizuális dokumentumok interpretációja túllep a képzőművészet kifejezőeszközeinek vizsgálatán, elemzése gazdag adalékokkal szolgál kulturális és tudományos életünk számos területéhez. Az ex libris művelődéstörténeti, kultúrtörténeti jelentősége, ezer arca megővja ezt a ritkán emlegetett műfajt a feledéstől. Ennek szolgálatában áll az MNMCK OSZK ex libris tartalom-szolgáltató felülete is. A több mint 10 ezer grafikát magában foglaló *Könyvjegytár* tartalom-szolgáltatás 3 fő kategóriában nyújt érdeklődésfelkeltő betekintést a gyűjteménybe: *nevezetes személyek*, *népszerű tematikák* és *földrajzi helyek* szerint. A képek böngészéséhez a részletesebb eligazodást a komplex kereső biztosítja, melyben többek között a cím, az alkotó, a készítettő, a bemutatott személy, a készítési év, hely, a tárgyszavak stb. szerint lehet keresni.

A tartalom-szolgáltatásban szereplő modern ex librisek feldolgozásával, leírásával és számos cikkben, tanulmányban, kötetben való bemutatásával Vasné dr. Tóth Kornélia, az MNMCK OSZK tudományos munkatársa foglalkozik. Az ex librisek *Könyvjegytár*ban is fellelhető készítettőiről *Ex libris gyűjtők*, *gyűjtemények* címmel olvasható sorozata az OSZK-blogon, mely elérhető a tartalom-szolgáltatás felületén is.

A honlap bővüléséről számos sajtóhír jelent meg, többek között a *Magyar Hírlap online*, *kultúra.hu*, *könyvhét.hu*, a *Könyves Magazin*, a *Győri Szalon*, a *Tudás.hu* tudományos-ismeretterjesztő hírportál cikkeit is olvashatjuk. Az M1 és M5 televízió *Agenda* című műsorában interjút készített Vasné dr. Tóth Kornéliával.

A jövőben a weboldal újabb bővítése várható.

(Forrás: *Újabb 6000 ex libris-szel bővült a nemzeti könyvtár online tartalom-szolgáltatása*, OSZK-honlap, 2024. november 20., https://www.oszk.hu/hirek/ujabb-6000-ex-libris-szel-bovult-nemzeti-konyvtar-online-tartalom-szolgáltatasa_2024)

ÜRMÖS PÉTER

Magyar kisgrafika és ex libris Olaszországban In memoriam dott. Gian Carlo Torre

Gian Carlo Torre doktor, az ex libris műfajának nemzetközi szaktekintélye és publicistája, a KBK egykori gyűjtőtagja 2025 januárjában, 80 éves korában elhunyt közlünk. Kiállítások szervezője és kurátora, katalógusok írója, újságalapító, mindamellett a magyar ex libris tisztelője, mentora és mecénása.

Született 1944. szeptember 26-án San Terenzoban (La Spezia mellett). Orvosi diplomát szerzett, majd nőgyógyászként és kórházi orvosként praktizált. Az endokrinológia és a tumormarkerek területén végzett tudományos tevékenységéről olasz és külföldi lapokban számolt be. Művészeti érdeklődése korán kialakult, fiatalkorától gyűjtött sokszorosított grafikai lapokat. A xylográfia és a calcografia szakismereteit több olasz művésszel kötött barátsága alapozta meg. A fametszés művészetét Ettore Cozzani, a réztechnikákat pedig Augusto Cernigoi, Mariano Kravos és Emilio Vedova révén ismerte meg. Gyermekkorában megérintették az '56-os magyarországi történések, azóta a legnagyobb szimpátiával fordult a magyar grafika, illetve a magyar ex libris alkotói felé. Az általa szervezett kiállításokra mindig kaptak meghívást magyar művészek, illetve szakkönyvekben lehetőség szerint mindig publikált tőlük alkotás-

kat. Budapesti látogatásai alkalmával alkalmanként részt vett KBK találkozóján a Fészek Klubban, illetve a Semsey család vendégeként találkozott magyar alkotókkal.

Mint gyakorlott hegyi túrázó, gyűjtötte a hegyek világát ábrázoló ex libriseket, ezekből több kiállítást rendezett Liguriában, Lombardiában és Piemontban.

Kiemelt gyűjtési területe Cervantes és Don Quijote alakja, emiatt illetve a spanyol nyelvtudása által szoros kapcsolatba állt az ibériai könyvjegyművészet elméleti és gyakorlati szakembereivel. A világ számos pontján megtalálható Cervantes Intézetek révén Európa számos országában, sőt az USA-ban is bemutatta Don Quijote témájú gyűjteményét. Ezek egyik legkülönlegesebbje az Ammanban rendezett kiállítása, amely katalógusa arab, spanyol és katalán nyelven íródott. (*Don Quijote en el mundo*, 1999, Amman – többek között Andruskó Károly, Nagy László Lázár munkáival – az ottani Cervantes Intézet gondozásában jelent meg.)

Nagy László Lázár – *Sorsjáték II.*
A zseniális Don Quijote magában sakkozik,
önön és a róla szóló mű többi szereplőjének figurájával
op. 577, C2/C3/C5, 123x88 mm, 1996

Nemcsak a könyvjegyeiből szervezett vándorkiállításokat, hanem a gyűjteményének különleges képgrafikáiból (például Gustave Doré litográfiáiból) is rendezett kiállítást. „*Xylografia Italiana 1912 – 2012*” címmel La Speziában (2012), majd két év múlva annak németországi partnervárosában, Bayreuthban mutatta be az olasz fametszet száz évét reprezentáló gyűjteményét.

Yoshinari Suehiro, S2-6, 105x75 mm, 1997

Magyar vonatkozású rendezvényeinek egyik különleges eseménye volt 2003-ban az a Finale Figure – Finalborgoban meghirdetett kiállítás és konferencia, amely a szecessziós magyar grafikát mutatta be „*La Grafica Ungherese del'900*” címmel. A konferencia résztvevője König Róbert, a KBK akkori elnöke volt, aki a tárlat anyagát a Magyar Képzőművészeti Egyetem archívumából állította össze. 2013-ban a Budapesti Könyvfesztiválon találkoztunk legközelebb Gian Carlo Torrelal, amikor is a rendezvény díszvendége Olaszország volt. Gondozásában és szerkesztésében jelent meg a kiállítás katalógusa „*Il Bocaccio inciso*” címmel, amelyen 73 olasz művész ex librise szerepelt. A kiadvány bevezetőjében Palásthy Lajos ajánlását olvashattuk.

Királyi város

Ettore Antonini, P7, 75x100 mm, 2005

A következő évben az Olasz Kulturintézetben a Valdichiana toszkán tájegység borait és antik könyveit bemutató kiállításra és fogadásra kaptak meghívást a KBK arra jelentkező tagjai. 2018-ban, az első világháború lezárásának 100. évfordulójára rendezett megemlékezés keretében, államközi szervezésben Torrita di Siena-ban látták vendégül azt a kiállítást, amelyen 30 magyar grafikus munkáit tekinthették meg az érdeklődők. *Apátságok Magyarország földjén (Abbazie in terra d'Ungheria)* című tárlat kurátora Antalné Tari Zsuzsa, Antal Jenő és Ürmös Péter voltak. A kiállítás résztvevői: Bács Emese, Bakacsi Lajos, Bálint Ferenc, Bányay Anna, Baranyi Ferenc, Budai Tibor, Bugyi István, Decsi Ilona, Fűspök Maja, Havasi Tamás, Horváth Hermína, Jäger István, Keresztes Dóra, Kéri Imre, Kiss Ilona, Kőhegyi Gyula, Icsu Molnár István, Orosz István, Palásti Erzsébet, Papp Nikolett, Salamon Árpád, Sárközi Róbert, Simor Márton, Szabadi Zoltán, Szepessy Béla, Szunyoghy András, Tóth Rózsa, Ürmös Péter, Varga Edit és Vén Zoltán.

Andrea Disertori, P7, 122x82 mm

A magyar művészek szakmai megismertetésében és méltatásában is sokat köszönhetünk neki. Például a 2000-ben da Mota Miranda által megjelentetett portugál életrajzi sorozat 20. kötetében Kőhegyi Gyula ex libris művészetét az ő írásából ismerhették meg az olvasók (*Encyclopedia Bio-Bibliographical of the Art of the Contemporary Ex-Libris XX.*) Hasonlóképpen a Covid járványt követően, Vén Zoltán ebben a témában alkotott grafikáját orvosi szaklapban tette közzé. A Kisgrafika 2017/1-es számában megjelent egy írása *Don Quijote szabadsághimnusza* címmel.

Többedmagával ex libris szaklapot indított 2010-ben inPressioni címmel. A KBK-ból többünket felkért egy-egy cikk erejéig.

2010/1. szám – Ürmös Péter: *Il Vagabondo dell'ex libris*

2010/2. szám – Vén Zoltán: *L'ex libris moderno*

2011/4. szám – Palásthy Lajos: *Kisgrafika, mezzo secolo al servizio della piccola grafica*

2018/18. szám – Ürmös Péter: *Gli ex libris ispirati dall'ebrezza*

2021/24. szám – Vasné dr. Tóth Kornélia: *Peter Ürmös, un disegnatore ungherese*

2023/ 26. szám – Vasné dr. Tóth Kornélia: *Nagy László Lázár*

Végezetül álljon itt egy felsorolás dott. Gian Carlo Torre által szervezett olaszországi kiállításokról, illetve katalógusokból, amelyeken magyar művészek alkotásai szerepeltek.

San Gioglio nell' Ex Libris, 1998 – Albenga (Bagarus Zoltán, Lajos Imre, Hornyák László, Kopasz Márta, König Róbert, Moskál Tibor, Sólyom Sándor, Tóth Rózsa, Kazinczy Gábor, Tokodi Edina, Tuzson Berczel Péter, Ürmös Péter, Vincze László)

La Montagna nell'Ex Libris, 2002 – Masone (Andruskó Károly)

Giulio II – Mecenate e patrono delle arti, 2004 – Albissola Marina (Havasi Tamás, Kőhegyi Gyula, Lajos Imre, Nagy László Lázár, Réti András, Sajtos Gyula, Szentessy László, Nagy László Lázár, Ürmös Péter, Varga Edit, Vén Zoltán)

Don Chisciotte nell' Ex Libris, 2001 – Finale Ligure, Finalborgo (Andruskó Károly, Kazinczy Gábor, Kőhegyi Gyula, Nagy László Lázár, Nechánszky József, Molnár Dénes, Ürmös Péter, Várkonyi Károly, Vén Zoltán, Xantus Géza)

Ex Musicis, 2009 – Finalborgo, (Bagarus Zoltán, ifj. Feszt László, Kőhegyi Gyula, Ürmös Péter)

Concorso Internazionale Ex Libris Arti Grafiche Colombo, 2009 – Gessate (Budai Tibor, König Róbert, Ürmös Péter)

AEM una Storia per Immagini, 2010 – Milano (Nagy László Lázár, Ürmös Péter, Varga Edit, Vén Zoltán)

in'PRIMERE l'idea, 2010 – Milano (Divéky József, Fery Antal, Konrad Gyula, Haranghy Jenő, Menyhárt József, Novák József, Ürmös Péter)

Bánki Vera, Gian Carlo Torre, Palásthy Lajos, Ürmös Péter
(2013)

La Montagna nell'Ex Libris, 2017 – Città di Castello (Andruskó Károly, Divéky József, Menyhárt József, Nagy László Lázár, Radványi Román Károly)

Aldo Manuzio dal folio al tascabile, 2015 – Bassano (Börcsök Attila, Horváth Hermina, Ürmös Péter)

Ex Libris al Lingotto per gli 80 anni della FIAT 500 Topolino, 2016 – Torino (Ürmös Péter)

La Piccola Grafica, 2017 – Teglio (Daniel Viktor, Drahos István, Fery Antal, König Róbert, Nagy László Lázár, Ürmös Péter)

Da cento Anni di P.F. Natalizzi 2017, – Torrita di Siena (Andruskó Károly, Fery Antal)

Torrita di Siena 2018

Ürmös Péter, Antalné Tari Zsuzsa, Puskás István,
Gian Carlo Torre, Papp Nikolett

Il segno del sacro – Abbazia di San Galgano, 2018 – Chiusdino (Havasi Tamás, Jáger István, Kőhegyi Gyula, Kiss Ilona, Palásti Erzsébet, Sárközi Róbert, Ürmös Péter, Varga Edit)

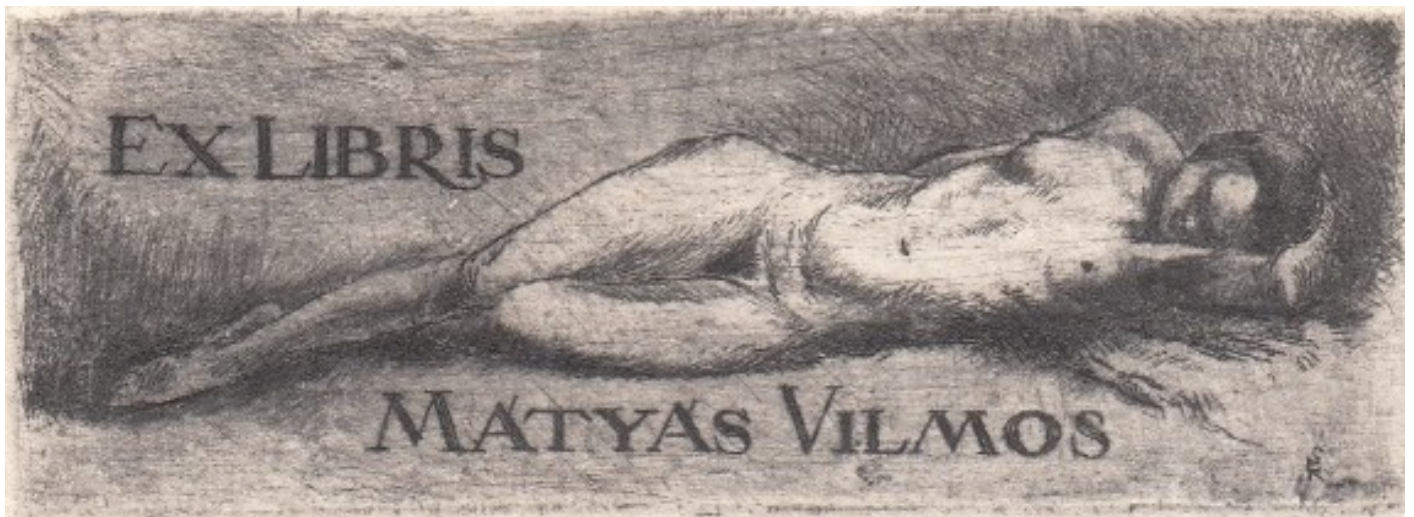
Il Segno di Sacro – Montepulciano, 2021 – Montepulciano (Bács Emese, Havasi Tamás, Holló István, Jáger István, Kiss Ilona, Kőhegyi Gyula, Palásti Erzsébet, Ürmös Péter, Varga Edit)

Ex Libris Napoléon, 2021 – Montefiasconi, a továbbiakban vándorkiállítás Olaszországban és Franciaországban (Havasi Tamás, Jáger István, Ürmös Péter)

Pesci, Conciglie, Fossili, öt toszkán városban bemutatva - 2022 (Ürmös Péter)

Acque di Toscana, 2023 - Montecatini (Havasi Tamás, Palásti Erzsébet, Ürmös Péter)

Gian Carlo Torre halálával pótolhatatlan veszteség érte az olasz, a magyar, és a nemzetközi ex libris életet. Emlékkiállítását a gyűteményének lapjaiból fogják összeállítani, a tervezett időpontja 2025 októberére tehető.

Mátyás Vilmos, C3, 34x97 mm

DR. IFJ. SARKADY SÁNDOR

Dr. Mátyás Vilmos (1911-1986)

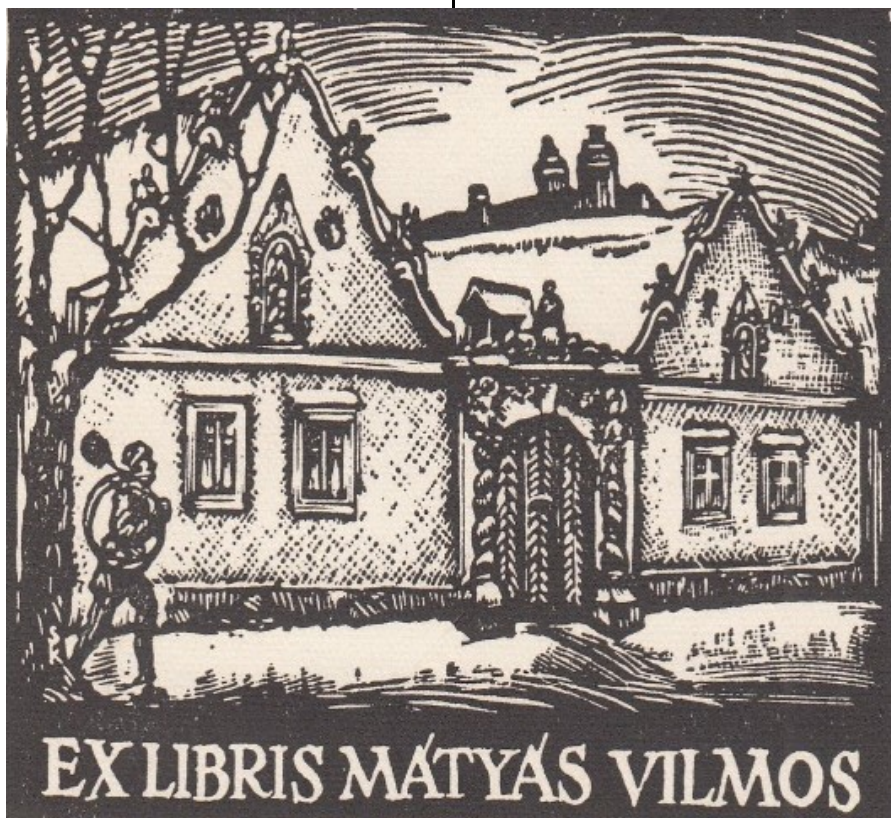
okleveles erdőmérnök kisgrafikáiról

A soproni kisgrafika mestere az erdőmérnök tudós-
nak három ex librist és egy emlékgrafikát készí-
tett. Az aradi születésű mérnök 1930/1931-től a
soproni főiskola majd a Műegyetem Erdőmérnöki Kará-
nak hallgatója volt 1937-ig. Az ifjú, mérnök jelölt az Er-
délyi Kör tagja, és „Steingrube Nagyközség” kisbírója is
volt egyben.¹

Később az Erdé-
szeti Tudományos
Kutató Intézet
soproni vezetője-
ként dolgozott. A
hazai erdőszeti ne-
mesítési kutatás ki-
emelkedő szemé-
lyiségeként az itt-
honi, de határon
túli nagyközönség
előtt is, mint a Pa-
noráma kiadó öt!
kiadást megélt
„Utazások Erdély-
ben” írójaként vált
ismertté. Továbbá
a Bihar hegység fel-
térképezőjét tisz-
teljük ma is szemé-
lyében.

Posztumusz kiváló művében, a „Bihar hegység” cím alatt
az addig ismert barlangok leírását és túráit nyújtotta át
az olvasóknak.

Mátyás fiatalon már szenvedélyes túrázó volt, az Er-
délyi Kárpát Egyesület tagja. Szülőföldje kutatója és sze-
relmese. A román hatóságok az Erdélyt népszerűsítő úti-
kalauz munkájáért, melyet folyamatosan elkoboztak a
vamosok a vasúton és közúton érkező magyaroktól a tri-
anoni határon, feketelistára tették, majd kitiltották Er-
délyből. Mátyás Vilmos az 1960-as években több Ex Lib-
rist rendelt meg Sterbenztől. Az elsőnek tárgyalt két le-
vonat soproni részleteket villant elének télen, télvíz ide-
jén. Mindkettőt 1964-ben véste
fába a mester.² Az
elsőn a város gaz-
danegyedében a
Szent Mihály utcá-
ban álló, a magyar
paraszt barokk
műemlék épület-
együttese a „két
Mór ház” mellett
kéményseprő bal-
lag el. A kémény-
seprő motívuma
gyakran tűnik fel
Sterbenznél a téli
és újévi munkái-
nál.

*Mátyás Vilmos
X2, 60x85 mm
1964*

¹ Német neve ellenére a legmagyarabb baráti társaság volt.
(1879-től 1948-ig állt fenn.)

² Ugyan ez a két városkép díszíti az újévi üdvözlőlapját is.

Mátyás 1968 nyarán felkereste és megkérte Sterbenzét, hogy készítsen számára Kitaibel Pál iránti tiszteletéből, az európai hírvé botanikusunk emlékét hűen megőrző Ex Libris emléklapot. A történelmi magyar haza legnagyobb botanikusa a Sopron vármegyei Nagymartonban (Mattersburg) született. A szülői házat az osztrákok lerombolták, de még a lebontás előtt azt többször lerajzolta Sterbenz. Az emléklap születésének folyamatába tekintsünk bele:

Sterbenz Károly pauszpapírra ceruzával készült skiccrajza Kitaibel Pál egykori nagymartoni szülőházáról

A festőművész, grafikus szignóval jelzett és elkészült tusrajzát bemutatta Mátyás Vilmosnak, aki saját kezével javította a latin szavakat kifejezéseket a rajzon

A fadúcról elkészült ex libris emléklap és latin feliratának fordítása:
 „A ház amelyben Nagymarton (Mattersburg) legkiválóbb férfia született. Emlékezzünk Kitaibel Pálra (1757-1817) Egy évvel halálának 150. évfordulója után”
 „Kitaibel Mályvát” rajzolta bele Sterbenz. „Dr. Mátyás Vilmos botanikai könyveiből.”

Ezen a kisgrafikán
az előtérben
a soproni Mária oszlop magasodik
a Várkerületen.
A grafika háttérben
az előkapu háza sorakoznak.

(A Mária-oszlopot 1745-ben – Andreas Altomonte tervei alapján – Jakob Schletterer bécsi szobrász készítette a soproni katolikusok megrendelésére. Ekkor már egy kút állt itt, amely a piacozók szomjoltására épült, ennek helyére került a szobor. Az oszlop egy nyolcszögletes emelvényen áll, amelyhez nyolc lépcső vezet fel, ami rácsos kerítéssel van körülvéve. Az emelvényen lámpást tartó angyalok ülnek, a talapzaton pedig bibliai jeleneteket ábrázoló domborművek láthatók. A talapzathoz kiemelkedő barázdált törzsű korinthuszi oszlopon áll Mária, Boldogasszony szobra.)

Mátyás Vilmos, 95x65 mm

PI, 95x90 mm, 1960

Sterbenz Károlyon kívül a család jó barátja volt, a magyar őstörténet és magyar honfoglalás (kettős honfoglalás elmélet) kutatásának egyik legkiválóbb professzora az erdélyi Kőhalmon (Rupea) született László Gyula (1910-1998). Ő egy 1960-ban megrajzolt ex librist készített Mátyás Vilmosnak. A levonat két féle színnyomatban ismert az Ex Libris gyűjtők előtt. Az itt bemutatottan kívül, van sárgásbarna színű is.

Egy egyszerű keretben egy népviseletbe öltözött erdélyi leány tenyerén galambot tart, annak csőréből három virág nő ki. Ez az életfa egyik motívuma és a galamb (galambom) a tisztaság jelképe ezen a régész-professzor szignójával ellátott rajzon. A gyűjteményemben lévő itt közölt kisgrafikai kincseket Mátyás Csaba akadémikustól, Mátyás Vilmos fiától, atyai jóbarátomtól kaptam megőrzésre.

DR. HORVÁTH HILDA

Tiltakozás minden háború ellen!

Palásti Erzsébet

Nemzetközi Leonardo da Vinci-díjas grafikusművész

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSA

Budai Klub Galéria, Budapest, Budafoki út 9-11.

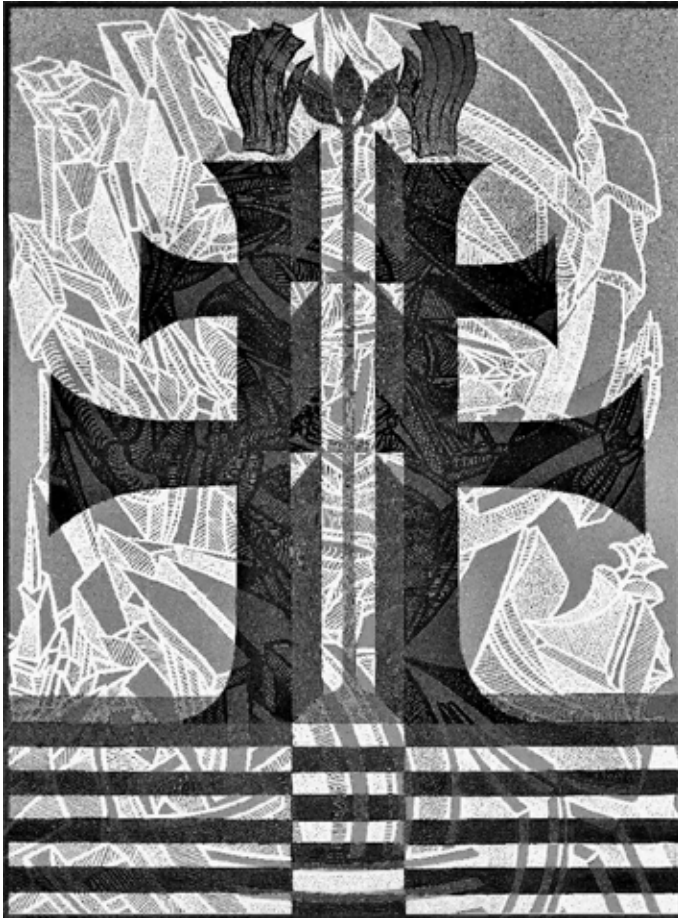
Palásti Erzsébet a megnyitón,
2025. március 20. Budai Klub Galéria

Be kell vallanom, holott egy körbe járunk – a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület tagjai vagyunk –, nem sokat tudtam Erzsébet páratlan, a teljes létünket érintő, a jelenünket és a múltunkat átölelő, egészségre formáló életművéről.

Hihetetlen életmű, számtalan alkotás, rengeteg kiállítás van mögötte – és külföldi elismerés. Közülük is kiemelkedik a Leonardo-díj, amit 2024-ben érdemelt ki.

Bizony, azt kell mondanom, hogy külföldön elismertebb, mint idehaza. Persze, mondhatnánk, senki sem lehet próféta a saját hazájában... Ez azonban csak a felszín, a mélyben súlyos okok állnak. Jelen magyar valóságunkból hiányzik a pártatlan műkritika, az igazi művészi teljesítményeket értékelő és azt példaként állító művészeti publicisztika! A percmberkék értékvesztett világában gyakran csak a felszínes, modoros, polgárpukkasztó kirohanások számítanak. Szekértáborok vannak, s amiről ők nem vesznek tudomást, az tulajdonképpen. úgymond nincs is. Erzsébet életművéről azonban már nem lehet nem tudomást venni, többé már nem lehet elhallgatni! Számos esetben és igen korán jelét adta istenándotta tehetségének: már a főiskolai felvételin, majd midőn grafikusként kitüntetéssel végezte el felsőfokú tanulmányait. A főiskolán König Róbert grafikusművészről sajátította el a fametszés technikai fogásait. A mentorának vallott Kokas Ignác festőművész hatására kezdett el festéssel foglalkozni. Idézzük a mestert: „Meggyőződése, hogy Palásti Erzsébet képzőművésznak született. Ez első adománya és sújtása, amit az élettől kapott... a festészetre is épp olyan rátermettséget mutat, mint a grafikára...”

Erzsébet, mint fiatal művész több ösztöndíjat kapott. De az Út nehéz volt. Nehéz volt eleinte és még utána is, amikor már ahol csak megfordult, mindenütt elismerést aratott: a Hajdúsági Nemzetközi Művészteleptől kezdve Svédorszáig, ahová egész nemzetünket méltatták az ő személyében. Grafikai díjakban számos alkalommal részesült, többek között Itáliában és Spanyolországban, Egyiptomban, az USA-ban. Illusztrációi Nemzetközi Biennálékon szerepeltek, Japánban, Frankfurtban, Bolognában, Amerikában, Angliában. Digitális nyomatok révén pedig még több országba eljutott, Kínába, Koreába, Oroszországba és Spanyolországba, Törökországba. Az USA-ban tovább élő DADA-mozgalom 2023-ban és 2024-ben is beválogatta egy-egy alkotását a legjobbak közé, amely világra szóló bemutatkozást jelentett. A világ kitágult számára, immár több nemzetközi szervezet tagja, Dél-Koreától Törökorszáig, Egyiptomtól Romániáig. 415 csoportos kiállításon vett részt, 24 egyéni tárlata volt – önállóan bemutatkozott Svédországban és Erdélyben is. Erdély különösen fontos szerepet játszott az életében – és nemcsak temesvári születésű nagyapja révén. Igazi merítkezést, támaszt, ihletet jelentett számára a nehéz időszakokban. Itt festőként, grafikusként egyaránt megismerték. Erdély mellett Itália áll hozzá közel. Toszkánában a nemzetközi kisgrafikai tárlatokon több ízben sikerrel szerepelt ex libriseivel. Az igazi áttörést 2024 jelentette: Milánóban Nemzetközi Leonardo da Vinci-díjat, Velencében Nemzetközi Phoenix-díjat kapott.

*Zrínyi Miklós szelleme ránk tekint, vegyes technika, c. print
(2021) 90 x 65 cm*

Rómában *Művészek a jubileumon* c. díjjal tüntették ki. Utóbbi a Szentatya, Ferenc pápa által 2025-re meghirdetett Szentévhez kapcsolódik.

Alkotásai megérintenek. És miért? Ismét idézzük a mestert, Kokas Ignácot: „A másik adománya és sújtása, amit az élettől kapott, a léleknek az a tágas befogadó képessége, mellyel át tudja élni és megérteni mindazt, ami az emberrel és a természettel történik vagy történhet.” Ezért vagy nagy művész, kedves Palásti Erzs, akit utol soha nem érhetnek a díjakra, gyors sikerekre ácsingózók.

Mint a Szentév kapcsán díjazott *A teljesség dicsérete* című művedben tetted, megidézted a művészet egykori misztikus, ősi és a világmindenséget átfogó szerepét, spirituális mélységeit és egyetemes távlatait. Csak egy irodalmi idézet, érzékeltetve ennek értelmét: „Akkoriban /mármint régen H.H./ a művészember még világegyetemben, etikában gondolkodott, és istenek vették körül... míg ma, ha lecsupaszítunk egy kortárs művet, lényegében arról szól, hogy Pista megbántotta Marcását, és Marcsa duzzog. Vagy fordítva.” (Kepes András)

Döbbenetes Erzs érzékenysége korunk problémái iránti, hiszen minden jelenség, ami felkavar minket s aggaszt a világ, a föld sorsáért, és minden húsba és lélekbe vágó téma, megjelenik alkotásaiban, kezdve a háborútól, az ártatlanul meggyötörték szenvedéséig. És szintén jelen vannak a múlt meg nem emésztett, fel nem dolgozott fájdalmai, traumái.

A borzalmak, a jelenségek feltárása mellett azonban ott van a hit, a remény, a kapaszkodó: s ezt látjuk az absztrakt formavilág felfelé törő és felfelé nyújtózó elemeiben (*Fohász az életért*).

Művei láttató erővel bírnak, szemünket igyekeznek felnyitni a problémák iránt, és egy teljesen új típusú művészet iránt. Ízlése, művészi stílusa nem sorolható keretek közé. Tökéletesen egyéni, csak rá jellemző arculattal, image-dzsel rendelkezik.

Örvények, vonalritmusok, absztrakt motívumok sokasága jellemzi műveit.

A vissza-visszatérő rezdülések, a megsokszorozott finom elemek bonyolult szövvényeket alkotnak, ám rendszerbe foglalva jelennek meg, és a színek még tovább fokozzák, kiemelik a formák hangsúlyait. Áramló, sodró lendület jellemzi alkotásait, kreatív erővel, energiával (lásd *Áramlás* c. alkotását).

Mintha hurok rezdülnének, mintha hanghullámok terjednének tova, s a művész annak minden pillanatát igyekezne elkapni, rögzíteni. Művészetének e sajátossága markánsan jelenik meg a *Harangzúgás* c. műben: amint a megkondult harangot megsokszorozza a képen. Minden rezdül és változik, tűnékeny világunk, múltó létünk folyamatos mozgását érzékeltetve.

Palásti Erzsébet műveiben a lélek harangja szól. Lélekbe markoló művészet az övé. Belső lényünkbe hatoló művészet az övé.

Igazságkereső, tusrajz és digitális technika, 70 x 50 cm

Az univerzum kapuja, digitális grafika (2023) 70 x 70 cm

Műveit nem könnyű feldolgozni, de igazi katarzist ad azoknak, akik őszintén és érdeklődve mélyednek el benne. A fájdalom és öröm, a megtisztulás gyötrelme és a jóra, üdvöstre való vágyakozás együtt van bennük, elválaszthatatlanul.

Az élet, a lét keletkezése, értelme, a kozmikus erők hatalma és a történelem, irodalom kiemelkedő eseményei, meghatározó személyiségei egyaránt foglalkoztatják. A Lét értelme – Madách-i kérdések – vetődnek fel, és sűrűn követik egymást. Mivégre van az Ember? Miként feszülünk föl Föld és Ég közé? Porból lévén Égbe vágyunk? Egyáltalán meddig leszünk? (*Igazságkereső* c. műve)

Az archetipikus motívumok – mint a harang, a felsejlő virág, a kapu – egyéni „hangszerelésben” kapnak értelmet. A születés, a létezés kitárt kapuja mivel kecsegtet? (*Az élet misztériumának a kapuja, Az univerzum kapuja* c. művek) Egyáltalán miként keletkezik, keletkezett az Élet, melynek tudói igazából még most sem vagyunk, s ez az örök misztérium csak absztrakt elemekkel megragadható. S képeink az apró motívumok monumentális, nagyívű geometrikus vagy éppen kozmikus rendbe szervezve a lét teljességét, a mindenség örökérvényűségét sugallják.

Határozottan kiáll a pénz, a Mammon hatalma ellen, és döbbenetes erejű kompozíciójában a tőkének a világ feletti hatalmas súlyát érzékelteti, amint agyonnyomva ellehetetleníti a gyengéket, a gyermekeket (*Plutocrazy* c. műve). Empátiája, mély együttérzése a szenvedőkkel több alkotásában megnyilvánul (Petőfi Sándor: *A nép nevében* sorozat lapjai). Mai életünkben ismét különösen aktuális, hogy REMÉLJ! *Csillaghullás* c. alkotásában egyszerre fohász és reményt sugalló vigasztalás a nemcsak önmagának szóló biztatás: ne félj, ne sírj!

A világ bajával való empatikus törődés, aggódás mellett olykor feltörnek személyes élmények, mélyen rezgő

emlékek. Önmagát azonban ritkán örökíti meg – ezért is fontos *velencei önarcképe*, melynek finom csipkeszerűsége az olasz város gótikáját idézi, és különösen lebegővé teszi a képet, mintegy emlékfoszlányként őrizve meg az örök időnek.

Sokoldalú művészet az övé. A hagyományos technikákat – a tusrajzot például – szívesen fejleszti tovább. Fest, olykor pedig saját fotóját is felhasználja művészetében. Mindig fontos marad azonban a tusrajz, a krétarajz, maga a kéz vezérelte vonal. Olykor hagyja, hogy az inspiráció lendületében a lapon futó vonalak szinte önmaguk teremtsék meg a formákat, figurákat (*Arcok* sorozat lapjai). Él a modern technikai lehetőségekkel, kiaknázva a számítógépes grafika nyújtotta alkalmazásokat.

Kísérletező alkotó. Ex libriseit szintén ez a kísérletező szellem jellemzi. A vonalszövevények mellett saját ex librisén stilizált népi motívumok szerepelnek, olykor pedig nagygrafikáinak fő elemeit alkalmazza könyvjegyein.

A jelképes utalás, szimbolikus tartalom több alkotását jellemzi. A kettészakadt, de mégis összetartozó kettős kereszt, ami Zrínyi Miklós emlékére készült, az *Egy vérből valók vagyunk* óhaját, sóhaját eleveníti meg, határozott rajzolattal, bizonyosságot téve a szétszakított nemzetrészek egyesülése mellett.

Ugyancsak a nemzeti sors, az önmagunkért való bátor kiállás foglalkoztatja egyik kedvenc költője, Arany János wales-i bárdja ábrázolásakor. Különleges hármass belső lélekportré született Arany – Petőfi – Tompa barátságáról (*A költészet hármass arca*). Másik művén pedig az irodalom immár kanonizálódik, oltárra helyezett könyvvel, a klasszikus ógörög művészet kellékeivel, legfelül a magasban pedig a három költő portréja lebeg (*Himnusz a költők-höz*).

A kiállítás címe a háború elleni tiltakozásra szólít fel – a rettenetes, vörös sárkányszerű lény vérbe borítja, szétszakítja, szaggatja a világot. A világos színekbe játszó háttér elé hatalmas árnyékként vetül. Ez ellen ágállnak a betűk, többszörösen nemet mondván a pusztításra (*WarNO!!!*)

Alkotásaiban egyetemesség és magyarság, hit, jóság és remény fonódik együvé. Művészi alázat, szerénység, tehetség és „oly szent akarat...” jellemzi.

Végül Nagy László: *Ki viszi át a szerelmet* című verséből idézünk Palásti Erzsébet katartikus művészetéből:

*Létem ha végleg lemerült
ki imád tücsök-hegedűt?
Lángot ki lehel deres ágra?
Ki feszül föl a szívárványra?*

Mobil T: +36-70-256-2393

Email: palasti.er@gmail.com

FACEBOOK: www.facebook.com/erzsebet.palasti.9

YOUTUBE: <https://youtu.be/C3Rp1FMIRjY> INSTAGRAM:

<https://www.instagram.com/57palasti.er/> WEBGALÉRIA:

<https://webgaleria.hu/Erzsebet>

ANTALNÉ TARI ZSUZSANNA

Ex libris tárlat Vasné dr. Tóth Kornélia gyűjteményéből Törökbálinton

*Elhangzott 2025. április 12-én a Törökbálinti Falumúzeumban,
a kiállítás megnyitóján, ahol a költészet napja alkalmából
szavakat és zeneszámokat is hallhatott a közönség.*

Ma nyíló és május 2-ig megtekinthető kiállításunk címe: *Könyv – irodalom – ex libris. Válogatás Vasné dr. Tóth Kornélia művelődéstörténész könyvjegyűjteményéből*. Nem is lehetne aktuálisabb ez a tárlat, mely könyv – irodalom – ex libris kapcsolódási pontjaival foglalkozik, hiszen tegnap volt a költészet napja, melyet 1964 óta ünneplünk ezen a napon József Attila (1905–1937) születésének évfordulója alkalmából. Csupán érdekesség, hogy Márai Sándor (1900–1989) is e napon született, bár 5 évvel korábban. A magyar líra előtt tisztelgünk ezzel a kiállítással, mely gazdag képanyagot hozott jeles költőinkről is. A magyar líra és a képzőművészet, benne a kisgrafika, nemzeti identitásunk része, ezért fontos, hogy a hagyományokat ne csak ápoljuk, őrizzük, hanem használjuk, megéljük és továbbadjuk. Ez a feladata tulajdonképpen az 1959 óta működő Kisgrafika Barátok Körének is.

*A tárlat részlete,
előtérben a megnyitó szereplői, balról jobbra:
Farkas Tünde, Erdélyi György, Papp Nikolett,
Antalné Tari Zsuzsanna és Vasné dr. Tóth Kornélia*

A képzőművészetben egyetlen műfajnak sincs olyan széles körű internacionális élő kapcsolatrendszere, mint a kisgrafikának. A művészek és a gyűjtők egy nemzetközi tábor képeznek, soraikban a magyar kisgrafika és alkotói megbecsült helyet foglalnak el.

Mielőtt részletesebben bemutatnám a tárlatot, definiáljuk, mi is a grafika/kisgrafika, ezen belül pedig az ex libris. A grafika a képzőművészet azon ága, amelyhez a sokszorosítási eljárással készült, de eredetinek tekinthető alkotások tartoznak. Ez azért fontos és érdekes, mert nem a kimetszett, megmunkált linódarab, fadarab vagy rézlap, ami az élvezhető mű, hanem az általuk nyomtatott papírkép az alkotás. Az ex libris (könyvjegy) – eredeti funkciójában – a könyv tulajdonosát megjelölő, legtöbbször művészi értékű, kis méretű grafikai alkotás, mely napjainkra már jórészt elszakadt a könyvtől. Té mája a tulajdonos/megrendelő kérésére az évfordulóktól kezdve a foglalkozásokon keresztül a történelmi eseményekig bármi lehet.

A fa- vagy linómetszetek karakteresebb vonalvezetések, ezért sokatmondóak például a nagy költőinket ábrázoló ex librisek. A rézmunkák sokkal finomabb ábrázolást tesznek lehetővé.

Most pedig szeretném bemutatni önöknek Vasné dr. Tóth Kornéliát, az ő kisgrafikai gyűjteményének egy töredékét csodálhatjuk meg itt a Falumúzeumunkban.

Vasné dr. Tóth Kornélia és gyűjteménye

Kornélia művelődés-történész, tudományos kutató, könyvtáros, magyar-történelem szakos tanár. 2008 óta az Országos Széchényi Könyvtár munkatársa, a Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár könyvtárosa és tudományos kutatója, ahol fő feladatköre a több tízezres 20–21. századi ex libris anyag feltárása lett. Az ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskoláján az ex libris műfajt témául választva doktorált művelődéstörténet szakirányon.

Termékeny szakíró, 500 feletti cikke, tanulmánya és számos könyve látott napvilágot az ex libris vonatkozásában.

Sokfelé tartott előadásokat, rendezett és nyitott kiállításokat. A hazai találkozók mellett nemzetközi ex libris kongresszusokon képviselte hazánkat. Több alkalommal részt vett az osztrák és a német ex libris egyesület nemzetközi éves ülésén, utóbbin 2024-ben nagy nemzetközi kitüntetésben (Walter von Zur Westen-éremben) részesült az ex libris terén végzett sokrétű munkájáért és szakírói munkásságáért.

A Kisgrafika Barátok Körének (KBK) 2009 óta tagja, 2011-től vezetőségi tag. A negyedévente megjelenő *Kisgrafika* című egyesületi folyóiratot 12 éven át szerkesztette társadalmi munkában.

Ex libris irányú munkásságának talán legszebb műve az *Ex libris és képkultúra. Modern magyar ex librisek* (2016) című képes album. A kötet több mint 1000 ex librist tartalmaz fel.

2019-ben a Kisgrafika Barátok Köre kiadásában jelent meg – az egyesület 60. évfordulója tiszteletére – a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* című lexikonszerű könyve, mely több mint 200 gyűjtőt mutat be. Ugyancsak az ex libris mint műgyűjtés témájának népszerűsítését valósítja meg az OSZK blogján havonta jelentkező cikksorozata *Ex libris gyűjtők, gyűjtemények* címmel.

A kisgrafikákkal foglalkozva maga is gyűjtővé vált, számos ex librist készíttetett a nevére szólóan, ezzel is támogatva a műfaj fennmaradását. Így mára jelentős kisgrafikai gyűjteménnyel rendelkezik. Ebből a kollekcióból 2024-ben Ajkán a Városi Múzeum és Fotógalériában, 2025-ben Budapesten a H13 Kultpontban rendezett nagyobb kiállítást. Most pedig itt, Törökbálinton láthatunk az előbb említett kiállítások anyagából egy reprezentatív válogatást.

A közönség tagjaiból (Az eseményen a Buda Környéki Televízió is részt vett)

Kornélia gyűjteménye mára kb. 9000 darabos kollekciónak jelent, mely megrendelésekből és cserékből jött létre, és folyamatosan növekszik. Kornélia 2009 óta gyűjt, amióta tagja a KBK-nak. Az itthoni gyűjtők mellett osztrák, német, dán, cseh, finn, svájci, belga és olasz cserepartnerekkel áll aktívabb kapcsolatban.

A jelen tárlat anyagát tekintve 26 tematikus tablót láthatunk mintegy 300 ex libriszel, emellett egy életrajzi összefoglalót a gyűjtőről a fotójával, és két tablót Kornélia szakirodalmi műveiből, könyveinek, katalógusainak a címlapjaival. A témához kötődően és költészet napi érdekességként olvasható Francisc Orenes *Az ex libris magasztalására* című verse.

Az ex libris tablókon a téma megjelölése mellett a művek készítőinek neve is szerepel a képek elrendezésének megfelelően, érdemes tanulmányozni a szereplő grafikusokat, őket most nincs idő részletesen felsorolni.

A kisgrafikák kapcsán egy idézetet mondanék József Attila [*Ne légy szeles...*] című verstördékéből:

„...dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
ugy érdemes.”

Szerintem az ex librisek, ezek a tenyérnyi alkotások, másként nem is készülhetnek.

Kifejezetten erre a költészet napi kiállításra készült egy ex libris, mely Bakacsi Lajos grafikus alkotása a 2025. április 11-én 120 éve született József Attila portréjával, ehhez a mintát a szegedi Varga Imre József Attila-szobra jelentette.

Bakacsi Lajos, X3, 128x81 mm, 2025

De a tárlaton látunk régebbi József Attila-témájú ex librist is, ilyen például Palásti Erzsébet grafikája a költő *A kozmosz éneke* című verséhez a számítógépes grafikákat bemutató tablón, és Balajti Károly portréja József Attiláról az irodalmi évfordulós tablón.

A kiállításon nagy értéket képviselnek a Kornélia saját nevére szóló ex libris tablok, több mint 140 különféle ex libris készült a nevére szólóan magyar és részben külföldi grafikusoktól. Ezekből mintegy 70-et láthatunk itt 10 tablón. Több tabló grafikái teljesen irodalmi témájúak, ezeken részint híres költők, írók portréit láthatjuk, köztük József Attila, Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Juhász Gyula, Radnóti Miklós, Pilinszky János arcképét – Bakacsi Lajos grafikái egy teljes tablót tesznek ki.

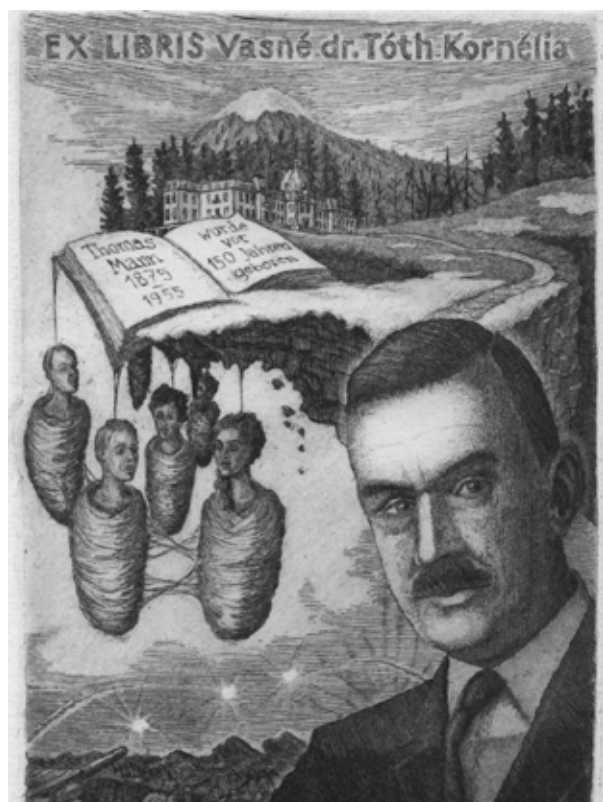
Több ex libris egy-egy költő művét illusztrálja, például Ady Endre *A föl-földobott kő*, Petőfi Sándor *Az Alföld*, Kosztolányi Dezső *Októberi táj* című versét, Arany János *Ágnes asszony* című balladáját.

Lénárt Attila, C3+C5, 118x98 mm, 2023

Nagy László költészetére, Weöres Sándor gyermekverseire is reflektál egy-egy ex libris. A nagy magyarok mellett külföldi vonatkozású Franz Kafka *A kastély* című művére utaló ábrázolás.

Közelebbi jubileumok alkalmából készült az „Irodalmi évfordulók 2024, 2025” tabló. Az ezen szereplő grafikák a 90 éve, 2024-ben elhunyt Móra Ferenc mellett az idén 120 éve született József Attilára, születése centenáriumaán Nagy Lászlóra, bicentenáriumaán Jókai Móra emlékeznek. A világirodalmi szerzők közül a 150 éve született Thomas Mann is idézi egy grafika. E jubileumi művek alkotói közt a magyarok (Ürmös Péter, Kapocsi Kovács Csaba, Bakacsi Lajos és Balajti Károly) mellett külföldi grafikus, a német Andreas Raub is szerepel, aki Thomas Mann *A varázshegy* című regényére utalóan készített ex librist.

Raub, Andreas (D), C3+C5, 130×94 mm, 2024

A hagyományos technikákat nem felváltva, hanem azok mellett egyre több számítógépes grafika is készül, melyek közt irodalmi tematikájúra példaként már említettem József Attila *A kozmosz éneke* című versére reflektáló ex librist, de kiemelhetném még világirodalmi vonatkozásban az *Isteni színjáték* írójára, Dantéra utaló, gazdag színhatású lapot.

A történelmi témájú tablók közül az egyik a reformkor és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc előtt tiszteleg. Kossuth Lajos és Széchenyi István alakja látható több grafikán, de találkozhatunk itt Bem József arcképével is, melyet eredetiben Petőfi Sándor rajzolt. A művek alkotói közül kiemelhető Salamon Árpád, Jáger István és Horváth Hermina neve.

Salamon Árpád (SI), X3, 159×123 mm, 2016

A másik tablón a világtörténelemből Napóleon és a reformáció nagyjai: Kálvin János és Luther Márton láthatók. Érdekes témafeldolgozás Havasi Tamás két rézkarca, melyek a *Napóleon kalapja*, illetve *Napóleon őrangyala* címeket viselik. Négy lemezről készült Nagy Sándor Zoltán színes rézkarca a reformáció 500. évfordulójára Kálvin alakjával.

Kornélia névre szóló lapjai utalnak az ex librisek nemzetköziségére, hiszen részben ex libris találkozók, FISAE-kongresszusok kapcsán készültek. A nemzetközi találkozók célja, hogy a művészek és a gyűjtők találkozhassanak, kapcsolatot építhessenek, ex libriseket cserélhessenek egymással, a világ minden tájáról. A grafikákon látható emléktábla mellett a kongresszusok többségén, ahogy már említettem, Kornélia részt is vett (Törökországban, Finnországban, Spanyolországban és Csehországban).

Molnár Icsu István, C3+P3, 99x79 mm, 2014

A névre szóló tablók sorát a vegyes tematikájúval zárom, melyen a könyvbrázolások mellett mitológiai jeletet idéz fel a KBK mostani elnöke, Vén Zoltán alkotása, és a KBK 60. évfordulójára is készült több ex libris.

Aki gyűjtővé válik, az nemcsak magának rendel ex libriseket kedvenc vagy aktuális témák megadásával, hanem ilyen tárgyú lapok megszerzése céljából gyakran cserél másokkal, hogy bővítse gyűjteményét. Kornélia kollekciója is részben így gyarapodott.

Vén Zoltán, C2+C5, 160x110 mm, 2013

A gyűjteményében szereplő, nem saját nevére készült alkotásokból 16 tablón láthatunk válogatást a tárlaton. Ezek közt is találkozhatunk a kedvelt témákkal: a KBK-egyesület eseményei és jelesebb alakjai, ex libris kongresszusok és egyéb események, portrék, könyv, épület, irodalmi és történelmi vonatkozások.

Több tabló grafikai állítanak emléket a Kisgrafika Barátok Köre több mint 65 évének, és utalnak a budapesti mellett a vidéki csoportjaink (a napjainkban is tevékeny aikai, szegedi, az egykor működő pécsi, debreceni, ceglédi kör) tevékenységére is. Ezek a lapok nagyszerű grafikusaink alkotásai, sokan már nincsenek közöttünk, például Fery Antal, Stettner Béla, Perei Zoltán, Nagy László Lázár, Várkonyi Károly.

Perei Zoltán, X1, 75x85 mm, 1981

Feltehetjük a kérdést: ki mit gyűjt? Az ex libris mellett bélyeg, érem is lehet a gyűjtés tárgya, erről tanúskodnak a gyűjtőhobbi tabló sokrétű ex librisei, melyek nemegyszer a humoros ábrázolás példái.

Némely grafikák a gyűjtők foglalkozását állítják középpontba, a szakmák attribútumainak bemutatásával. Hálás és gazdag téma a fizikai munkát végzők ábrázolása egy tablón, a többin orvos, gyógyszerész, jogász, könyvtáros, iskolamester stb. látható, sokrétű motívumkincs-csel.

Egyének mellett intézmények, például könyvtárak és múzeumok részére is készülnek ex librisek. Az egyik, könyvtárak ex libriseit tartalmazó tabló a legnagyobbak közé tartozó grafikusunk, Fery Antal alkotásaiból áll össze. De láthatunk a Margitszigeti Kisállatkert vagy a Debreceni Egyetem számára készült kisgrafikát is.

A tárlat címében is szereplő könyv motívumát kiemelő tablókön – az ex libris eredetileg a könyvhöz kötődő szerepére is utalóan – többféle könyves ábrázolással találkozhatunk. A könyv társulhat az olvasás motívumával, állatábrázolással, külön tablókön láthatjuk a könyv és nyomdászat kapcsolódását, illetve a könyv és az egyes ex libris típusok összefüggését bemutató grafikákat.

Gáborjáni
Szabó Kálmán,
X2, 116x68 mm,
1934

Megtalálható a könyv motívuma a nemzetközi ex libris élet egy kedvelt irodalmi hősét, Don Quijotét ábrázoló ex librisek némelyikén is – ahogy Nagy László Lázár irodalmi vonatkozású grafikai egy tablón ezt élénk tárják.

Láthatjuk tehát, hogy milyen gazdag mind témájában, mind technikájában az ex libris műfaja. Ezek a 20–21. századi grafikák igazán szemet gyönyörködtetőek. A témák megfogalmazása is sokszínű, lehet komoly, precíz, groteszk vagy éppen humoros. Ezért jó böngészgetni azokat. Végül pedig kíváncsi vagyok mindenkinek, hogy örömmel nézze a kiállított tablókat. El lehet gondolkodni azon, hogy bárki készíttethet személyre szóló kisgrafikát! Ezt is üzeni a kiállítás. Sőt, jó lenne, ha ez a „kézműves” hagyomány újraéledhetne napjainkban, ne csak kézműves csokoládét, süteményt, bort fogyasszunk, hanem kisgrafikát is!

„BOGARAIM” ÚJRAGONDOLVA
MOLNÁR ISCSU ISTVÁN
grafikai kiállítása a
MÖGKÖLLNÉZNI KÉPESTÁRBAN

Megnyitotta RUM ATTILA a kiállítás kurátora.

A kiállítás megtekinthető: 2025. JÚNIUS 22-IG.

Házigazda DR. KŐRÖSI ILONA spiritus-rector
1065 Budapest, Révay utca 8. földszint. 7. kapucsengő 7.
Telefon: +36 30 996 0183

Iscsu harmincnyolc évesen, 1984-1985-ben alkotta meg a „Bogaraim” tizenhat lapját. A ciklus először és mostanáig utoljára, 1985 májusában került bemutatásra a magyar grafika fellelővárának számító Miskolci Galériában. A tárlat katalógusának előszavát S. Nagy Katalin írta, aki Iscsu bogárgyűjteményét 1985 magyar valóságának egyfajta látteleként értelmezte, helyesen. Iscsunak gyerekkorában volt egy igazi, maga által gyűjtött rovarkollekciója is, ami az idők során sajnos elkallódott.

Mindenféle fajtájú, rendű és rangú rovarok meg bogarak népesítik be Iscsu képzeletét és abból született grafikai világát. Bogarak, lepkék, kétszárnyúak, hártvány- és recésszárnyúak, azaz a rovarvilág prominens képviselői tűnnek fel rézkarcain, ám meglepő módon mindahány emberi jelleggel felruházva, vagyis antropomorfizálva. A témérdek izgalmas részletben gazdag tenyérnyi rézkarok, hihetetlen műgonddal megalkotott kis remekművek.

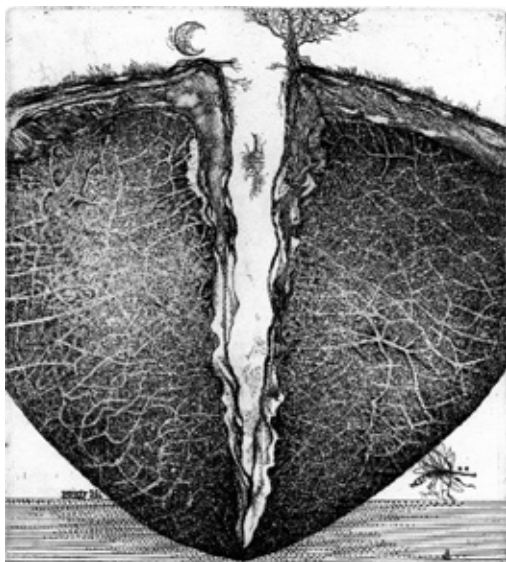

A lapokon megjelenő mechanikai részletekben gazdag gépszerű megoldások, a vadászrepülők és bombázók, a helikopterek és a Kempelen Farkas egykor világhírű sakkozógépére is reflektáló robotparipa, vagy a Bábel tornyára emlékeztető Metropolis, mind a technikai civilizáció ambivalens mivoltára hívja fel a figyelmet.

A ciklus egyes darabjain a klasszikus európai hagyományok baráti viszonyba kerülnek a dadaista gépkultusszal és a szürrealista álmvilággal. A történeti korok lenyomatai hol a Vörösmarty téri Zserbó cukrászda barokkos-rokokós függőnyein, hol a színpompás pillangók háttereként szolgáló, reneszánszból kölcsönzött, finoman hullámzó árkádonk érhetők tetten.

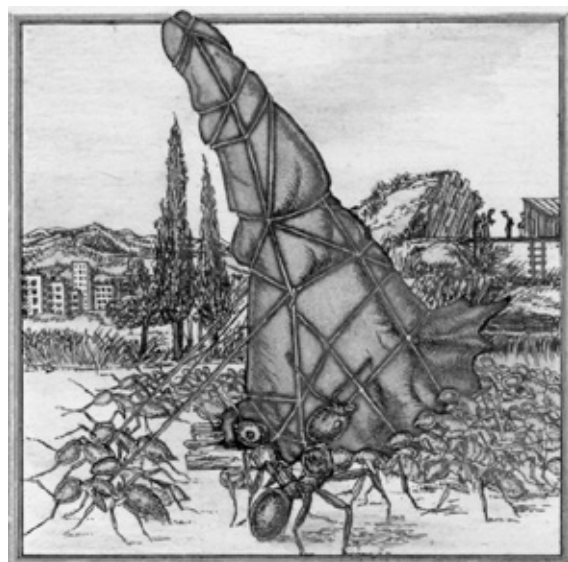
A sorozat egyik leglátványosabb lapján egy pókhálólabirintus tűnik fel, előtérben a hálóját őrző, szimpatikusnak alig mondható, emberarcú pókkal, aki egy konkrét személy egykori arcvonásait viseli, de a művész kegyeleti okból titkolja a kilétét. Ám jól is van így, neve maradjon a hajdanság homályába veszve, éppúgy, mint a ciklus másik izgalmas lapjának négyalakos jelenetén, az ölében poharat szorongató, bárpulton üldögélő, bogár-szemű, habos-fodros kelkáposztaszárnyú figura. A rajzi jellemzés mindent elmond ezekről az alakokról.

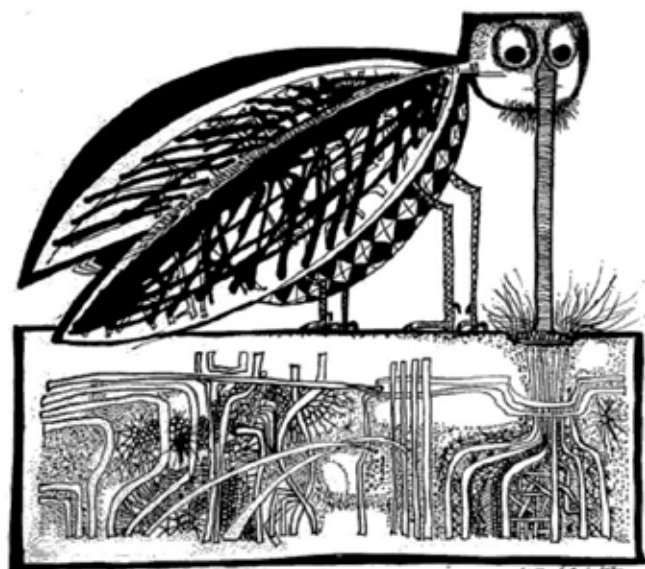

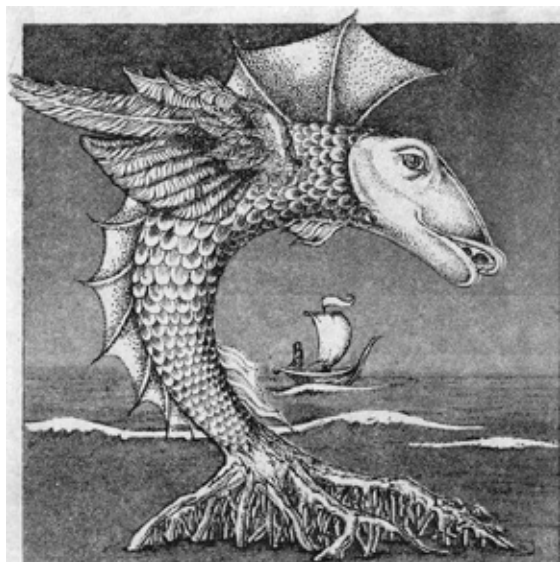
Felhívom a figyelmet az Icsu által előszeretettel alkalmazott műfogásra, hogy a szigorúnak mutakozó keretből rendre kitörnek és túllógnak a figurák vagy tárgyak apró részletei. Úgyes műfogás és egyben figyelmeztetés ez arra, hogy a rajzolt világ helyet kér vagy egyenesen követel magának a háromdimenziós valóságunkban. A vadászbombázó nemcsak rajzolt fikció, de a hírek szerinti mindennapi véres valóság lenyomata. Icsunál feltűzve egy parafadugóra, mint egy idézőjelbe tett „bogár”.

Az egyik legremekebb, iróniától roskadozó lapon hangyák serege cipel egy becsomagolt tárgyat, amit szépelegve nevezhetünk hímtagnak vagy pénisznek, de ez bizony egy méretes fasz, ami ráadásul kitörni látszik a keretéből. A hangyák ezt a feltehetően bronzba öntött bájdorongot igyekeznek a felállításául szolgáló talapzatig elvonszolni, hogy ott az önhitt kivagyiság emlékművéként meredezzen, lehetőleg az idők végezetéig vagy még azon is túl. Akár szakmai ártalomként is felfogható művelődéstörténeti kitekintésként, itt kell felemlítenem a Homérosz művéként elhíresült, de a legújabb kutatások szerint a káriai Pigrésznek tulajdonítható, Bekaegérharc címet viselő ógörög komikus kiséposzt, mely tulajdonképpen a csöppet sem vicces Illiász paródiája. Mint címe is jelzi, itt

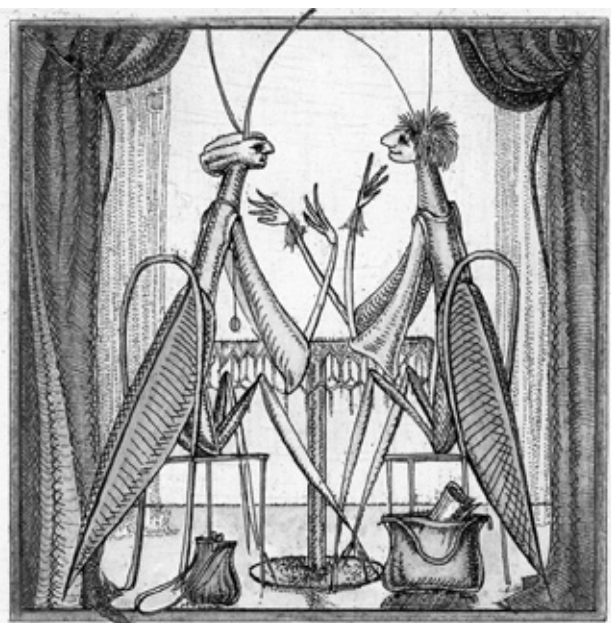

békák és egerek véres harcokba torkolló, képzeletbeli konfliktusát énekelte meg az ókori poéta, melynek csak az isteni beavatkozás vethetett véget. Ide sorolható a francia szürrealisták, élükön Salvador Dali képi világának egyik bizonyítottan ihlető forrásául szolgáló firenzei Giovanni Battista Braccelli, 1624-ben sorrendben III. Pietro Medici számára készített rézkarcgyűjteménye, mely címének (*Bizzarie di varie Figure*) megfelelően bizzarr és extravagáns módokon, a legváltozatosabb alkatrészekből összeállított képzeletbeli figurákat ábrázol. A firenzei uralkodónak dedikált példány a washingtoni National Gallery of Art gyűjteményében található és 1963-ban a dadaizmus alapítójaként ismert Tristan Tzara előszavával jelent meg fakszimilében. A kötetben geometrikus formákból, csövekből, dobozokból, láncszemekből, de tulajdonképpen bármiből kialakított, embert formázó alakok sorakoznak lenyűgöző változatosságban. Ide szírom, hogy Icsu a bogárciklus tíz lapját egybefűzve, kivételesen igényes műgonddal megvalósított, úgynevezett művészkönyvben is megalkotta, mely szerepelt a Miskolci Galéria 2000. év telén rendezett gyűjteményes kiállításán, több más izgalmas és ötletes művészkönyvének a társaságában.

A huszadik századi hazai képzőművészetben, a szürrealizmus nem foglalt akkora teret, mint a francia, a német, vagy éppen a cseh és szlovák festészetben és grafikában. Vannak komoly előzmények Vajda Lajosnál és az Európai Iskola körében, valamint a Csernus Tibor, Lakner László és a Bernáth Aurél tanítványi köréből kiröppenő más szürnaturalistáknál, de ez az irracionális, paradox helyzeteket, bizarr és ironikus játékokat is megengedő stílus nem vert igazán mély gyökereket a 60-as, 70-es, 80-as évek magyar képzőművészetében. Kevés kivételtől eltekintve, szinte kizárólag a művészi grafika területén lehetők fel azok a művek, melyek valamiképp a szürrealizmus körébe sorolhatók. Az egyik irány az Almásy Aladár és Szemethy Imre által művelt ironikus-szarkasztikus-patafizikus irány; egy másik a Badacsonyi Sándor és Pető János által kultivált heroikus jellegű vonulat; megint más a fantasztikus-mitologikus, melyet Felvidéki András képviselt és ismét más az a megveszekedett romantikus és keserűen mesészerű tendencia, melyet többek között Kovács Tamás, Gyulai Líviusz, Balla Margit, Gross Arnold és Artner Margit műveit jellemzi. Csak

szörmentén, de ez utóbbi vonulathoz kapcsolódik Icsu is a képzelte vagy valós történeteket, legendákat és meséket megidéző képi világával.

Ember és bogár szimbiózisának talán legismertebb példája Franz Kafka Átváltozás című novellája, mely a következő mondatokkal indul: „Amikor egy reggel Gregor Samsa nyugtalan álmából felébredt, szörnyű féreggé változva találta magát ágyában. Páncélszerűen kemény hátán feküdt, és ha kissé fölemelte fejét, meglátta domború, barna, ív alakú, kemény szelvényekkel ívelt hasát, amelyen alig maradt már meg végleg lecsúszni készülő paplana. Számtalan, testének egyéb méreteihez képest siralmasan vékony lába tehetetlenül kapálódzott szeme előtt.”

Kafka egyáltalán nem akarta, hogy főhőséről illusztráció készüljön, sem az 1915-ös első kiadásban, sem pedig a továbbiakban, de ebbe túl sok beleszólása nem lévén, az idők folyamán Gregor Samsa figurája számtalan képi megjelenést ihletett. Ide kapcsolódik Icsu karkai főnőkbogara, aki vadászjelenettel és meztelen kariatidákkal, mint hatalmának szimbólumaival díszes íróasztal mögött trónol, minden morális problémának fittyet hányó politikusi önhittséggel.

Az „Átváltozások” téma legnagyobb lélegzetű forrása, minden bizonnyal Publius Ovidius Naso azonos címet viselő 15 könyvének 103 története, mely az antik görög mitológia latin átiratú kincsestára.

Itt a korlátlan hatalmú istenek bárkit emberből állattá, növénné, sziklává, csillagképpé vagy bármi mássá oda meg vissza változtathatnak, pillanatnyi szeszélyük, kényük és kedvük szerint. Icsu személyre szabott magánmitológiájában Orfeusz lepkeszárnyú széptevőként, Narcisszus pedig kitinpáncélos szomorkodóként jelenik meg a távolban feltűnő metropolisz tövében.

Ide csatolható Eugène Ionesco Rinocéroszok című drámája is, mely az emberek félelmetes és vészterhes állattá, itt éppen rinocéroszá alakulásának szürrealista példáján keresztül adja a fasiszmus kritikáját. Kicsit vészjósló, de nem drámai hangvételű Icsunak az a darabja, melyen két nősténysáka cukrászdai beszélgetése látható.

Hogy az aktuális hímeket már felfalták-e, vagy ez még csak a kávé utáni desszert jövője, az nem derül ki a jelenetből, de borítékolható bizonyosság. Egy másik lapon az értekezletről távozó sáskafiú, talán már sejti a végétét, de azért buzgón igyekszik beteljesíteni sorsát. A lap legszebb része az a Thonet márkájú állófogas, melyen a még értekezleten sínylődők szárnyai, kitinpáncéljai és egyéb bogáralkatrészei várják gazdáikat. Csiklandósan pikáns, hogy a divatbemutató sztárjaként feltűnő moly-lepkelány nyakában egy rókaboa ing és leng. A bogárbárban pedig nyüzsgő az 1985 körüli közösségi lét, ahol a kötelező cigarettafüst, alkohol és ajzószeres mámorának világába pillanthatunk be Icsu „ablakán” keresztül.

Annak, hogy az embert az állattól elválasztó szigorú határvonal gyakorlatilag és filozófiailag is fellelhetetlen, egyik érdekes példája volt a 18. századi forrásokban említett Hany Istók néven ismertté vált fiú esete, aki rejtélyes módon a Hanság vizenyős lápjaiában, minden civilizációs áldástól vagy ártalomtól függetlenül életben tudott maradni. Tizenéves korában bukkantak rá ruhátlanul és az Eszterházy grófok vették pártfogásukba, de sosem tanult meg beszélni és viselkedésében leginkább egy békához vagy halhoz hasonlított. Feltételeken keresztelték csak meg, mert nem tudták eldönteni, hogy a talált lény ember-e vagy állat.

Ray Bradbury 1952-ben írt „A Sound of Thunder” (Mennydörgő robaj) című sci-fi novellájának alap gondolata szerint, az időutazás során a távoli múltban véletlenül elpusztított lepke, fatális következményeket eredményez a jövőben. Az úgynevezett kaoszelmélet forrását jelentő, 1887-ben Henri Poincaré francia matematikus díjnyertes dolgozatában felvetett probléma, jóval később, Edward Lorenz amerikai meteorológus 1960-as évekbeli

kutatásai alapján, konkrétan egy előadásának a címe után a pillangóhatás, vagy Pillangó-effektus néven vált közkinccsé. A korszakos dolgozat címe a következő volt: „Vajon egy braziliai pillangó szárnycsapása okozhat-e tornádót Texasban?” Icsu bogarai, lepkéi, szárnyas és szárnyatlan rovarjai mind-mind az abszurd és kaotikus világunk pillangóhatásainak hiteles lenyomatai.

A művészi alkotás bonyolult rendszer, melyben a művészi szándék éppoly lényeges, mint Icsu esetében a rézlemez, rézkarcoló tű valamint vasklorid nászából fakadó végeredmény. Hogy a szándék és a produktum mennyire kerül fedésbe egymással, azt előre megjósolni éppúgy lehetetlen, mint az időjárás vagy a tőzsde változásait. Mint ahogy az is kiszámíthatatlan, hogy Icsu „bogarai”-ra mikor, ki és milyen körülmények között csodálkozik rá, milyen hatást kelt benne és milyen munícióval megy tovább a dolgára.

Icsu lenyűgöző műveltséggel rendelkező, mint orosz-ból kölcsönzött neve is mutatja, állandóan kereső-kutató művész. Dugóként ábrázolja magát, de inkább palackból kiszabadult szellem. Icsu saját bevallása szerint tizen-négy éves kora óta dolgozik, azaz ontja kimeríthetetlen gazdagságban az érzék fölötti és alatti tartományokban kalandozó képzeletét benépesítő kreatúráit. Ha valaki Icsut és az itt éppen „bogarai” által képviselt művészetét, az említett vagy említetlen izmusok valamelyikének dobozába akarja kényszeríteni, akkor bajban van, mert az egyetlen izmus, aminek mindig megpróbált és maradéktalanul meg is tudott felelni, azt bizony úgy hívják, hogy humanizmus.

2025. április

Rum Attila

PADNÉ SZABÓ MÁRIA

Az Ajkai KBK 2024. évi programjából

A fotó az Ajkai KBK rendszeres találkozási helyén, a városi múzeum Borsos Miklós termében készült. A névnap köszöntés és a baráti beszélgetés témái között természetesen szóba került az elvégzett munkánk értékelése is.

2024. 04.10-én a Költészet napjához kapcsolódva a Hársfa trióval közösen zenés-irodalmi összeállításunkat Kapolcsi Kovács Csaba helyben készült illusztrációi színesítették.

Idén is meglátogattuk a Magyarpolányi Művészeti Tábor lakóit. Magunkkal vittük két unokámat is, akik hihetetlen érdeklődéssel kérdeztek, karcoltak, festékeztek és adogatták a papírt a nyomtatáshoz. Mi is sokat tanultunk.

A Kossuth rádió *A hely* című műsorában lehetőséget kaptunk a város kulturális életének bemutatására, többek között képzőművészeink alkotásaira is felhívhattuk a figyelmet.

Kapolcsi Kovács Csaba, C3, 97x65 mm, 2024

Szeptemberben Vasné dr. Tóth Kornélia Kultúrtörténet ex libriseken című gyűjteményes kiállítását nyitottuk meg. Hegedűjátékával közreműködött házigazdánk, Angermayer Judit múzeológus és két zenésztársa. A látogatók a megismerés, felfedezés élményével lettek gazdagabbak.

Néhány nap múlva a Városi Könyvtár adott helyet Kapolcsi Kovács Csaba János vitézhez készült egyedi grafikáinak bemutatásához. A szépszájú közönség aktív részese lett a tárlatvezetésnek, lelkesen keresték a jelképeket és párhuzamokat az elbeszélő költemény szövege és a rajzok között.

Decemberben jelent meg az ajkai kör alapítójának, Tilhof Endre könyvtárigazgatójának 90. születésnapjára készült köszöntő kötet. A könyv sok forrást is tartalmaz.

Palásthy Lajos fia, Imre meglátogatott bennünket, rengeteg csereanyagot és ajándékot hozott nekünk.

Csoportunk tagjai rendszeresen részt vesznek a város más művészeti rendezvényein is.

STOKINGER JÓZSEF

Az ex libris nem csak szórakoztat, de bővíti is tudásunkat

Mindenhol az olvasásra a könyvek szeretetére bíztatom a környezetemben élőket – hiszen olvasni, beszélgetni jó, s ami érték a könyvek-ből, verses-kötetektől meríthető – azt nem helyettesítheti semmi más! Az ex librisek nézegetése is arra sarkall, hogy olvassak a látottakról:

BARANYAI FERENC

Rábahidvég 1945. december 18. (Ajakai csoport)

C3C5, 93x80 MM, 2017

TOMPA MIHÁLY (Rimaszombat, 1817. szeptember 28. – Hanva, 1868. július 30.) költő, a népi-nemzeti irodalmi irányzat egyik legjelentősebb képviselője, református lelkész, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1858). Korán a költészet felé fordult: első költeménye 1841-ben látott napvilágot *Mohos váromladék* címmel. Miután megismerkedett Petőfi Sándorral, egyre inkább érdekelni kezdte a népköltészet. Műveit a Kisfaludy Társaság is elismerte, 1847-ben tagjukká választották. A népies-nemzeti irodalmi irányzat képviselőjeként tartjuk számon, Arany János és Petőfi Sándor mellett ő is a „nagy triász” tagja volt.

IMOLAY DR. LENKEY ISTVÁN (Miskolc, 1941. október 31. – Debrecen, 2019. május 1.) teológus, könyvtáros, magyar- és történelem szakos tanár, könyv- és kiadványszerkesztő, művészeti szakíró, helytörténész, műgyűjtő, a KBK aktív tagja volt. Nagy műveltségű, alapos felkészültségű, hatalmas munkabírási, sokak által szeretett és tisztelt kutató, lelkész-könyvtáros, aki sokáig KISGRAFIKA újságunk egyik szerkesztője volt. Hatalmas életpályát futott be, munkássága széleskörű művelő-

déstörténeti tudásról tesz tanúbizonyságot, melyet lehetetlen itt pár mondatban visszaidézni. Kimagasló munkásságát számos díjjal jutalmazták, 2009-ben Tompa Mihály-émlékplakettet és Pro Gömör-díjat kapott, 2018-ban pedig elnyerte a Mohács Város Tisztelete Jelölő Ki-tüntető Díjat.

BAKACSI LAJOS

Szeged, 1949. január 4. (Szegedi csoport)

op 159, CAD, 73x70mm, 2004

A Canterbury mesék különböző történetek gyűjteménye, melyet Geoffrey Chaucer angol szerző írt a 14. században. A mesék egy kerettörténetben helyezkednek el, melyeket a vértanúként meghalt Becket Tamás sírjához igyekvő zarándokok mesélnek. Némely történet komoly hangvételű, mások humorosak. A könyv egyik fő témája az álszentség és a társadalom hármasságos tagozódása (nemesi, nem nemesi és egyházi). Visszatérő témákkal is találkozhatunk, s olykor az egyik történet a másiknak pont ellentmond. Eredeti szándékától függetlenül Chaucer nem fejezte be a könyvet. Eredetileg minden szereplő négy történetet mesélt volna, kettőt útban a szenthely felé, kettőt pedig onnan vissza jövet. Ez 120 történetet jelentett volna, amely mellett eltörpül az elkészült 24. A könyvben számos utalást találunk a kor eseményeiről és a házasság intézményéről.

Fametszet 1484-ből

STOKINGER JÓZSEF

OLVASNI JÓ!

Mottó: Az olvasással kiszakadhatunk a valóságból, pihenhetünk, mély érzelmeket élhetünk át, ugyanakkor elmerülhetünk a nyelv szépségeiben is.

Carla Schiappa-Burdet

A könyvek szeretete gyerekkoromtól kísér. Kisiskolás gyerekként gyakori nézelődő vendég voltam egy újságosbódében, ahol könyveket is árultak. Már akkor sem csak a könyvek tartalma érdekelt. Sokáig tudtam gyönyörködni illusztrációiban, kötésében. Azóta is féltő gonddal bánok a könyvekkel. Nem véletlenül lettem a könyveket és a kisgrafikákat szerető nyomdász. Minden emberben ott szunnyadnak a szép érzékelésének és szeretetének csírái s, hogy azok egészséges vagy torz szárba szökkennek, az nagyrészt a környezet (család, iskola, baráti kör) nevelő hatásától függ. Ebben a könyvek szeretetének komoly szerepe van.

Anton Vermeylen
X2, 123x58 mm, 2005

Haranghy Jenő 1894–1951
op. 321, C3, 72x94 mm, 1935

Vincze László 1957
X3, 105x52 mm

Menyhárt József 1901–1976
op 185, X2, 60x68 mm, 1964

Petry Béla Albert 1902–1996
88x67 mm

Sterbenz Károly 1901–1993
C3, 95x60 mm, 1977

E. Valter
P1, 90x78 mm, 1974

RAFAI GÁBOR

Szeged első női díszpolgára volt:

KOPASZ MÁRTAalkotásaiból nyílt kamaratárlat
a magyar kultúra ünnepén

Szeged díszpolgára, Kopasz Márta festő- és grafikusművész alkotásaiból nyílik kamaratárlat kedden délután az egyetem Rektori épületének átriumában. A magyar kultúra napja alkalmából a Dugonics tér 13. szám alatt megnyíló tárlatot Széll Márta, az SZTE stratégiai rektorhelyettese ajánlja az érdeklődők figyelmébe. Közreműködik Dudás Kata népdalénekes, egyetemi hallgató.

Kopasz Márta, festő- és grafikusművész, Szeged huszadik századi képzőművészeti életének egyik legegységibb hangú alkotója volt. 1911. október 26-án Szegeden született. Ekkor még Ferenc József uralkodott, IV. Károly idején volt kisiskolás, majd megérte az őszirózsás forradalmat, a Tanácsköztársaságot, túlélte az ötvenes éveket, a Kádár-rendszert, majd a rendszerváltást is. Ex libris készítéssel az 1930-as évek óta foglalkozott. Kisgrafikáival a helyi tárlatokon kívül Budapest, Berlin, Lipcse, Párizs, Krakkó, Cannes, Como és Varsó nemzetközi kiállításain is szerepelt. Sokrétű, színes munkássága pasztellportrékkal és temperaképek festésével teljesedett ki. Ezeken a népelet, a szegedi piacok jellegzetes életképeit örökítette meg. A szegedi egyetem bölcsészkarán grafikai lektorként, a Tanárképző Főiskola Rajz és Művészettörténeti Tanszékén adjunktusként dolgozott. Nyugdíjazásáig a szegedi Tömörkény-gimnázium művészeti tagozatán tanított. Szeged közgyűlése 1997-ben díszpolgárrá választotta, a város díszpolgárainak sorában ő volt az első nő, azóta hárman – Wollemann Mária, Katona Márta és Karikó Katalin – is követték. Kopasz Márta kör alakú életpályát írt le, ami Szegedről indult és ide is tért vissza. Közben bejárta egész Európát – ő is és az alkotásai is, amelyek messzire vitték városunk hírnevét. Kilencvenkilenc éves korában, 2011. március 5-én huny el, a Belvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra.

SZEGED.HU

Kultúra 2025. január 20

Kopasz Márta képeiből nyílt kiállítás az SZTE Rektori épületében

OLVASÓI LEVELEK

Az olvasói levél már nevében feltételezi, hogy írója aktív olvasónak is számít, és érdeklődik a KBK életéről és az újságunkban megjelenő írások és grafikák iránt. Van véleménye, van kiegészítő javaslata, van kritikai megjegyzése. Kérünk tehát mindenkit, ha van építő jellegű véleménye, javaslata, építő kritikája szervezeti életünk vagy az újságban megjelentek tartalmával kapcsolatban, akkor tollat vagy billentyűzetet „ragadva”, írjon címemre:

stokinger.jozsef@gmail.com

Szex vagy humor + grotex!

Köszönet dr. LAKNER JÓZSEFNEK a „Vén Zoltán Székesfehérváron” című kritikájáért (2024. 1. szám 20-22. oldal). Alaposan átgondolt, jó megfigyelő, még a meghívón lévő „betűcserét” is értékeli, sőt a tartalom és forma esztétikai vitáját is érinti. Nem hiába neves gyűjtő, irigylésre méltó olajfestményei és remek grafikai gyűjteménye van. Diavetítéssel kísért jó előadásokat hallhattunk tőle. Látszik nem ma kezdte a gyűjtést. Jó megemlékezést írt Székesfehérvári kiállításomról, ami egy nyáron át nyitva volt! – Válaszolva írására, kicsit vitatkoznék Lakner Józseffel. Szerinte három alapon áll Vén Zoltán művészetének a lényege, melynek fő jellemzője a groteszk, a humor és a rejtett (annyira nem is mindig rejtett) szexualitás! Az első kettőt elismerem, no de az utolsót (ami lényegtelen is) nem!

A kiállítás meghívója

A meghívón két szocreál szobor van. Az egyik Sadr Ivan Dmitrijevic/ (1887-1941) orosz szobrász híres figurája, a világban körbehordott „Az utcakő a proletárok fegyvere” (1927) című. Már a nyomtatásnál probléma volt. A számítógépes kisasszony fiatalon elgondolkodott: Mi a fene az az „utcakő”? Mindenütt aszfalt van! Talán „macskakő” jogos lenne, de erre csak a macskák gondolnak valószínű! „Útcánő”, de már nem fért rá a képre! A másik figura a proletárellenes rendőr (Goldmann György (1904-1945) kisplasztikája a „Horthy rendőr” (1936). Védi a kaput. Az „Éden” falirat letakarva. Felül az angyalok többségben, védik a jussukat!

A „Lót exodusa” története: Lótékhoz vendégek jönnek messziről, néhány férfi akik, ott szeretnének aludni. Lót szívesen látja őket. A szomszéd férfiak is átjönnek egy kis borral, és szexpartit javasolnak! Lót megijed, felajánlja lányait, de a szomszédnak nem tetszenek, „friss húst” szeretnének a férfiakkal – a nőket ismerik (?). Az én képemen családját hátrahagyva, a legszükségesebb dolgokat magával cipelve elrohan, kezdődik a tűzijáték. a metszeten szex nincs!

Bábel

Lót elmegy dolgozni a Bábel toronyhoz. Isten kiülve a felhőre, derűsen nézi a kavargást. Ő csinálta! Tegnap este lement és körbejárta a tornyot. Meg volt elégedve: Hiába, én teremtettem őket! Ügyesek! Ha sikerül felépíteni elájulnak önmaguktól! – Tudunk mi! Istennek tátva marad a szája, ha meglátja! Isten jót derül. – Valami vicces kavargást csinálok. Nem lesz időtök építkezni. Tesék nyelveket tanulni!

Diogenes a széteső „pitos”-ban (a háza hordó alakú) „embert!” keres. A képen senki sem vágyik a szex után!

Talán a katona? Majd, ha leszerel! Diogenes pláne nem nőnemű emberre (néemberre) gondol! Ha embert keres, akkor azt nőre kell bízni, biztos talál!

Sok keresgélés után találtam egy meztelen nőt. A Kispesztén nyíló kiállításom meghívóján van egy „Kistestre” hívás. Egy örült nő leszalad az utcáson. Táncol és víg dalokat énekel (nem disznó dalokat). Hát, ahogy szalad, szétnyílik a ruhája... Van ilyen! Szűz Mária ruhája is szétnyílik, mikor ledobja övét Hitetlen Tamásnak. Még nem találták fel a gombot! Apokrifekben megtalálható. Szerencse, hogy a klérus éber volt.

Remélem dr. Lakner József belátja a szexualitáshoz kevés közöm van. Egyszerűen nem akartam divattervező lenni, így aztán szolidak a képeim. Csak a humor és a groteszk igaz!

Talán a „Pinakotéka” az egyetlen szexuális képem. Capri szigetén egy kaput találtam nyitva. Kírva „Pina” – de csak törpefenyőjük volt. Mivel a szó képtár is, csináltam egy képet: női akt a lába közt törpefenyővel. Egy külföldi vevő felhívott, hogy a „törpefenyőnek kicsi mellei vannak”! Ja, és meztelenek a „Hárpiák” is, nem tudtam felöltöztetni őket, de felhúzott bugyival nem lehet „odacsúnyítani” az asztalra, ami szokásuk volt a hárpiáknak. Groteszk!

Repülő hárpiák

Még van egy meztelen képem „Pandóra születése”. Ne tessék elfelejteni, ő a mitológia „Évája”, az első nő! Az istenek még tovább szépítik, okosítják. Nem erotikus, mindnyáján meztelenül születünk!

Még van néhány bibliai alak, például „Magdalai Mária”. Ő azért meztelen, mert Jézus hálából hét ördögöt űzött ki belőle. Az ördögöknek külön-külön bejárata volt a női testen, ábrázolni kellett a nyílásokat.

A Paris ítéletén muszáj volt, hogy objektív maradjon és a szépséget választotta. Ruhásan nem lehetett látni, hogy mekkora fenéke van!

Ritkán rajzolok szexuális témát. Remélem Lakner Józsa belátja, szexhez nincs közöm! Az igaz, hogy lelkét csak testtel együtt lehet ábrázolni! (Azért ezzel ne humorizálj!) De fontos a szép test, mert szép testben van a jó lélek!

Várom hasonló, vagy még jobb választatot!

Ölel:

Vén Zoltán

Ui.: Kézcsók nejednek.

(A fene vigye el. Nagyon nehéz volt belédkötni!)

„Felelet”-szerű válasz Vén Zoltán barátom „Mondolat”ára

Mi sem áll távolabb tőlem, hogy a mi kis vitánkat e klasszikus munkához hasonlítsam. Ami talán közös bennük a mindkettőben meglévő ironia és a humor. Vágjunk bele mindjárt a közepébe. Zoltán barátom azt sérelmezi, hogy művészetének egyik meghatározójaként, a groteszk és a humor mellett, harmadikként, a szexualitást is megemlítettem. Holott Ő, véleményemmel ellentétben, nem is készített (illetve csak néhányat, megvallo, ezek többségét nem is ismerem) szexuális témájú műveket.

Ezt én sohasem állítottam, hanem éppen az ellenkezőjét! Nála szexualitás, éppúgy, mint a humor és a groteszk, nem cél, hanem eszköz. Eszköz, amit műveiben megfogalmazott egyéb cél (legyen az mitológia, ritkábban vallásos, vagy köznapi) érdekében felhasznál, többletet ad hozzá, vagy éppen elvesz, ahogy a helyzet éppen megkívánja.

Továbbá azt sem állítottam, hogy a szexualitás minden munkájában jelen lenne. Különösen azokban, amelyeket Zoli barátom cáfolatként felsorol. Van olyan műve, amiben igen, van olyan, amiben nem. A kultúrember az étkezéshez kést és villát használ. A gulyáslevest azonban kanállal eszi. A lekváros buktát, meg ne adj isten, kézzel!

Lót nem azért menekül Szodomából, mert lányait meg-, vagy meg akarták dugni, hanem azért, mert az életét félti. Ennél jobban már csak a vállán cipelt vacakokat. Ezekért még azt is kockáztatná, mivel ezeket a szerzett javakat tartja élete értelmének. Ismerős a dolog nemde? Ez benne a groteszk, amely talán nem is annyira az.

Ugyancsak nem volt szándékom, nem is lehetett, hogy bármilyen szexualitást belemagyarázzak sem a *Bábel*, sem az *Embert keres* művekbe. Ezeket, mint példákat, a humorra és a groteszkre hoztam fel. Az utóbbinál a megtalált szerencsétleneknek a kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy arra akárcsak gondoljanak is.

Lót exodusa

A továbbiakban térjünk vissza a szexualitásra, mint fogalomra. A sex latin szó, melyet több nyelv is átvett. Azt jelenti, hogy *nem* (nemiség). Számos angolnyelvű kérdőívben a harmadik kérdés (a vezetéki és keresztnév után) az, hogy *sex*. Ide nem azt kell írni, háromszor egy héten, hanem azt, hogy férfi (male), vagy nő (female). Ha egy hölgyre azt mondjuk szexi, nem arra gondolunk, hogy boldog-boldogtalannal, hanem arra, hogy nemére

jellemző minden vonással bőven megáldotta a természet. Ennek megfelelően a szexualitás, legalább is elsődleges jelentése szerint, a nemi jellemzők összessége, azok megjelenési formái. Az inkriminált munkában ebben az értelemben vett jelentését használtam, jóllehet tudom, hogy a fogalomnak más, „bővebb” tartalmat is tulajdonítanak.

Melyek ezek a jellemzők és miért azok, amik? Desmond Morris a *Csupasz majom* (Talentum, 2016) című művében részletesen taglalja ezt a kérdést. A dolog akkor kezdődött mikor az ember két lábra állt. Ebben a pozitúrában nem látszott a nőténymajmoknak a szexualitás szempontjából vonzó piros fenéke. Mivel ez alapvető volt a partner kiválasztásnál, ezért helyette kellett valami más. Ez a megnagyobbodott fenék, az erőteljes mellek és a vastag ajak (a férfiaknak is van vonzerőrejük, de ez egy más történet). Egy majomnál éppen ezek hiányoznak, mert az említett miatt, nincs rá szüksége. Mivel minden nőben genetikailag kódolva van az, hogy szexuálisan vonzó legyen, így ezek a jellemzők (nem csak a meztelenség) a nőiség (sex) jellemzői is.

Amennyiben erről az oldalról vizsgáljuk meg Vén Zoltán műveit, az arány lényegesen magasabb, mint ahogy azt állítja. A 2004-ben kiadott albumában 60 kép közül mintegy 20 az, melyben az említett szexuális motívumok valamilyen formában megtalálhatók. Eltekintve átfedésektől, ez a három említett jellemzőre ez egyharmad – egyharmad arányt jelent. (Mellesleg megjegyzem, hogy az általam ismert műveknél ez az arány talán még nagyobb a szexualitás javára, nem is említve azokat, ahol ugyan nem jelennek meg nyíltan az említett motívumok, de cím, illetve tartalom utal rá, mint pl. a Gyárfás Jenő parafrázis, a *Testemre hívás*) esetén. Döntse el az olvasó, hogy ez sok vagy kevés! Elegendő-e állításom igazolásához, vagy nem? Egyébként sem a számok a fontosak, hanem a méret.

Ezzel tulajdonképpen mondanivalóm végére is érnek. Egy dologra azonban még kitérnék! Zoli barátom utolsó mondataiból úgy tűnik, hogy a női meztelenség mintha valami eleve determinált dolog lenne a művészetben. Ezzel mintegy magát szeretné mentesíteni, teljesen feleslegesen. A műalkotást az ötlet különbözteti meg az egyébtől. Modrian négyzeteit egy hatodikos gyerek is megtudná csinálni, de neki jutott először az eszébe, hogy ezek beemelhetők a műtárgy kategóriába.

Ilyen ötlet nála – a groteszk és a humor mellett – a szexuális szimbólumoknak a szokásosnál talán fokozottabb használata.

Másrészt ez az Éva szindróma is csak részben helytálló. Igaz, hogy az első emberpár pucéran született, de a bűnbeesés után ráébredtek meztelenségükre és azt takargatni igyekeztek (*Ekkor megnyílt mindkettőjük szeme, és észrevették, hogy meztelenek. Ezért fügefaleveleket fűzték össze, és ágyékkötőket készítettek maguknak*, Mózes I.7). A keresztény ikonográfia ezt be is tartotta (még napjainkban is). A reneszánsz volt az, ahol először megjelent a meztelen test teljes valójában, nem kevés szexuális tartalommal párosulva (gondoljunk Boccaccio Dekameronjára), hol indokoltan (eszköz), hol öncélúan (cél).

Bűnbeesés

Judith Holofernész fejével

Paris ítéleténél a szereplők mezítelenek. Nem valószínű, hogy pucéran röpködtek volna az Olümposzról Ida hegyére (a megfelelő görög vázáképen az alakok ruhában vannak). Lényegében egy klasszikus szépségversenyre érkeztek, ahol, a művészek szerint, ígéreteik mellett, bájait is be kell vetni. Ez csadorban nehezen ment volna, a kétrészes fürdőruhát pedig még nem találták fel. Így ez rendben is lenne! Ugyan a végeredmény szempontjából nem ez volt a döntő, de mint eszköz, mindenképpen hozzájárulhatott a sikerhez.

És hogy Paris több képen miért is ruhátlan? Nyilván a szexuális diszkrimináció elkerülése okán.

Kicsit más a helyzet a *Judit Holofernész fejével* című mű esetén. Nincs semmi köze a történethez annak, hogy Judit takaratlan keblekkel mutatkozik (nem is találkoztam másutt ilyen ábrázolásokkal). Annak pedig végképp semmi, hogy Holofernész levágott feje kéjsóvár pillantásokat vet rá, hacsak nem az, hogy a szexualitás itt már nemcsak eszköz, hanem cél is? Ezzel viszont ellentmondásba kerülnék alapállítással, így ezt a gondolatot már születése pillanatában elhessegettem magamtól. Valószínűleg mindez egy magasabb cél érdekében történt mindez, amit nem ismerek! Vagy mégis? Talán az előzményekre utal (szexuális erőszak), noha maga a történet ezt nem támasztja alá. *Jákob lajtorjáján* a fel-le rohangáló pucérfenekű angyalok. Hova akartak „csúnyítani”? És így tovább. Folytathatnám napestig!

Kettőnk felfogása között az az alapvető különbség, hogy Zoli barátom a szexualitást csak akkor tekinti annak, ha az cél, én viszont akkor is, ha az eszköz. A határvonal nem túl éles és bizonytalan. A szexfilmek között is van néhány, amely mögött akár művészi tartalom is húzódhat. A serdülő sem azért nézi a hasonló műveket, mert esztétikai élményekre vágyik (Megvallom őszintén, hogy fizikus létemre, nekem sem az Ősrobbanás szokott elsőre eszembe jutni!). Úgy gondolom, hogy az idesorolható munkáidban ezt a határvonalat nem, vagy csak nagyon ritkán léped át, de ez a lényegen nem változtat.

Remélem Kedves Barátom sikerült meggyőzni arról, hogy művészeted harmadik alappillére a humor és a groteszk mellett a szexualitás, legalább is az általam definiált értelmezése szerinti.

Azzal is tisztába vagyok, hogy ez az egész egy kicsit „műbalhé” volt (beszéljünk róla még!), amiben szívesen voltam partner!

Én is ölellek:

Jóska

(A kézcsókot átadtam!)

Ui: A különböző ellentétekkel szétszabdalt kicsiny hazánkban kevés olyan dologról van olyan egyértelmű konszenzus, mint arról, hogy Vén Zoltán művészetének meghatározó eleme a humor és a groteszk mellett a szexualitás! Aprópó! Azt meg végképp nem állítottam, hogy ezen kívül bármi egyéb közöd is lenne hozzá! Még egy dolog! Talán az elütés sem volt véletlen a plakáton!

RÖVID HÍREK

AJKAI GRAFIKAI MŰHELY

MEGLÁTOGATTUK A MAGYARPOLÁNYI MŰVÉSZTELEPEN ALKOTÓKAT

A bban a szerencsés helyzetben van az ajkai KBK, hogy közvetlen környezetében kiváló művészek csoportja alkotó közösséget hozott létre. Az Ajkai Grafikai Műhely 42 éve működik. Tagjai bármi módon Ajkához kötődő művészek, rajztanárok és tanítványaik, akik szabadságukból 7-10 napot töltenek együtt a Bakony déli lejtőin, egy zsáktelepülésen, Magyarpolányban. A Tájház és alkotóház műemléki környezetben található a Petőfi utca 4-ben. Fazekas- és kovácsműhely, pajtászház, rajzterem és grafikai műhely kínál lehetőséget az elmélyült munkára, tapasztalatcserére, a fiatalok taníttatására, esténként pedig a beszélgetésre, nótázásra majd pihenésre.

A csoport működési helye, vezetője, tagsága ugyan változott a több mint négy évtized alatt, de célja állandó maradt. Az, hogy emelje a vizuális kultúra színvonalát, népszerűsítse a rajztanulást, növelje a tagok ismertségét és elismertségét kiállítások, bemutatók, szimpóziumok, művésztelepek szervezésével.

Hogy ez mennyire sikeres, személyesen is meggyőződhetünk róla. A minden év július közepén működő tábor csütörtöki napja nyílt nap. Ilyenkor nem csak a kapu nyitott, hanem a hangulat, a program is. Az érdeklődők részesei lehetnek a munkafolyamatoknak, kipróbálhatják a présgép működését, de rajzolhatnak is. Idén is számtalan technikával találkozhattunk, például: aquatinta, hidegtű, lágyalap, linómetszés, rézkarc és rézmetszés. Nekem, laikusnak nagy élmény volt egy rézlapon együtt látni a metszés és maratás eredményét. Unokáim pedig az elkészült alkotások címadásával mutatták meg nyelvi leleménységüket.

A csoport alkotásainak jelentős részét szinte minden évben kiállításon mutatják be az Ajkai Nagy László Városi Művelődési Központ kiállítótermében. A válogatás némelyike látható volt már Budapesten, Veszprém, Tihanyban, illetve osztrák és német testvérvárosainkban.

Kiváló program lehet jövőre egy napot eltölteni a bakonyi zsákfaluban, mert a művésztelepen túl más látnivalót, kirándulási lehetőséget is találunk.

Padné Szabó Mária

In memoriam Dr. Arató Antal (1942-2025)

S zomorú veszteség érte ismét a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület közösségét: május 25-én, vasárnap, 83 éves korában elhunyt Dr. Arató Antal, a Vörösmarty Mihály Könyvtár nyugalmazott igazgatója, Székesfehérvár kulturális életének, és a KBK meghatározó, sokak által szeretett alakja. Katolikus szertartás szerint a Kispesti temetőben helyezik örök nyugalomra június 13-án 9 óra 45 perckor. (Bővebb megemlékezés a következő számban.)

A Derkovits Kollégiumban tanult 1948-1949-ben. A Képzőművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait 1949-1953 között. Mesterei: Fónyi Géza, Konecsni György, Koffán Károly, Szőnyi István. 1955-től Debrecenben élt és dolgozott. Festmények, grafikák, linómetszetek, rézkarcok alkotója. Debrecen város megbízásából több történelmi tárgyú képet festett. Grafikai sorozata jelent meg a 600 éves Debrecenről kiadott albumban. Megyei és országos kiállításokon mutatta be munkáit. Külföldön is kiállított. A debreceni Déry Múzeum gyűjteményében található több alkotása. Várkonyi Károly festőtársa volt, most lett volna 100 éves.

**KÉRJÜK, TÁMOGASSA
MŰVÉSZETBARÁT MUNKÁNKAT,
ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSOK
RENDEZÉSÉT.**

**Tagdíjakat és adományokat a következő
bankszámlaszámra tudunk fogadni:**

Cib Bank Zrt.

10700268-70112139-51100005

Éves tagdíj 5000 Ft

KÖSZÖNJÜK!

König Róbertre emlékezett a német ex libris újság

König Róbert Munkácsy-díjas grafikusművész gazdag pályaképéről átfogó német nyelvű cikk jelent meg *Róbert König, der Meister der Grafiken mit Pferden* címmel Vasné dr. Tóth Kornélia szerzőségével a német ex libris egyesület (Deutsche Exlibris-Gesellschaft) folyóirata, a *DEG-Magazin* 2024. évi számában. A megemlékező írás az alkalomból készült, hogy 2024-ben 10 éve hunyt el a neves művész, hosszú időn át a Kisgrafika Barátok Köre elnöke, a magyarországi németiség kulturális örökségének kiemelkedő ápolója, aki szerteágazó művészeti tevékenységet fejtett ki. A cikk magyar nyelven – *A lovas témájú grafikák mestere, König Róbert* címmel – már olvasható volt a *Kisgrafika* folyóirat 2024/1. számában. König Róbert művészi tevékenysége életében és halála után is nagy nemzetközi érdeklődésre tarthat számot.

Ürmös Péter

Örömmel értesültünk, hogy KBK tagunk

PALÁSTI ERZSÉBET

egy grafikája 2024. december 21-én
Rómában a Kongresszusi Központban

NEMZETKÖZI MŰVÉSZEK
A JUBILEUMON DÍJBAN

részesült,

mely az ünnepségen bemutatásra került
és a rendezvény 2 katalógusában is szerepel.

Az ünnepség a 2025-ös Jubileumi év
rendezvényeihez kötődött.

MEGHÍVÓ

a Kisgrafika Barátok Köre
Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület
2025. június 19-én,
csütörtökön 15. 00 órakor kezdődő

RENDES ÉVES KÖZGYŰLÉSÉRE

A közgyűlés helye:
Budapest, VI. kerület, Révay utca 8. szám.
Földszint 7. Kapucsengő 7-es.

ISCSU grafikái a Jászi Galériában

Január 29-én *Nyolcan* címmel 8 művész kiállítása nyílt meg a Jászi Galériában (Budapest, V. Irányi utca 12.) A rejtélyes cím ugyanakkor egy kerek évfordulóval kapcsolódik össze: a tárlat ugyanis az 1944-ben született, immár 80 esztendőes S. Nagy Katalin művészettörténész, szociológus sokoldalú munkássága előtt tiszteleg. Az Arnolfini Archívum ennek kapcsán jelentette meg legfrissebb kötetét, stílusosan 80 bekezdést válogatva S. Nagy Katalin írásaiból. Minthogy a művészettörténész életművében fontos helyet töltenek be a kortárs művészek, akár kiállítások, akár tanulmányok révén, 8 mai magyar művész alkotásait láthattuk a galéria falain. A rengeteg érdeklődő előtt – szinte egy tűt sem lehetett leejteni a teremben – dr. Cseuz Regina főorvos, műgyűjtő szellemes megnyitó beszédet tartott, a könyvről pedig Zsubori Ervin, maga is kiállító művész, beszélt. Vele együtt 4 nő és 4 férfi, mindannyian független kortárs alkotók, állítottak ki, közöttük Molnár István. ISCSU-t a kisgrafika barátainak nem kell bemutatnunk, s nemcsak ex libriseit, hanem szabadgrafikáit is nagyra tartjuk. Jólismert önarcképével tette le a névjegyét a kiállítótér földszintjén. Fantasztikus iróniája, bravúros rajztudása, képzeltevilága, továbbá a vonalak ereje és a formák, valamint a mintasorok egymásba gabalyodó örvénye vagy éppen a folytonosság hirtelen szakadása, megtörése elragadja és mélyen elgondolkztatja a szemlélőt.

AZ EMLÉKEK ÖRÖKKÉ ÉLNEK! A MÖGKÖLLNÉZNI Képestárban OLEXA JÓZSEF

Britanniai útijegyzetek című kiállításának megnyitója. (Beszámoló a 3. oldalon)

Hátsó sor:

Tóth József, Antal Jenő, Olexa József, Pató Károly, Molnár Icsu István, Berényi György

Középső sor:

Kéri Imre, Decsi Ilona, Tóth Józsefné, Palásti Erzsébet, Olejnyik Ágnes, Olexa Józsefné, dr. Kőrösi Ilona

Ülő sor: Antalné Tari Zsuzsanna, Király Ágnes, Szanka Rózsa

**A fotó az Ajkai KBK rendszeres találkozási helyén,
a városi múzeum Borsos Miklós termében készült** (Beszámoló a 33. oldalon)

Radó Andrásné, Stokinger József, Padné Szabó Mária, Baranyai Ferenc, Krajcsi Tiborné

Jószívvel invitálunk minden kedves érdeklődőt a

MÖGKÖLLNÉZNI KÉPESTÁR

1065 Budapest, Révay utca 8. földszint 7. Kapucsengő 7. Mobil: 30-9960-183

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁSÁRA

2025. JÚNIUS 24-ÉN 16 ÓRÁRA,

ahol a zöld falak képei egyenesen KÍNÁBA RÖPÍTIK EL A NÉZŐT.

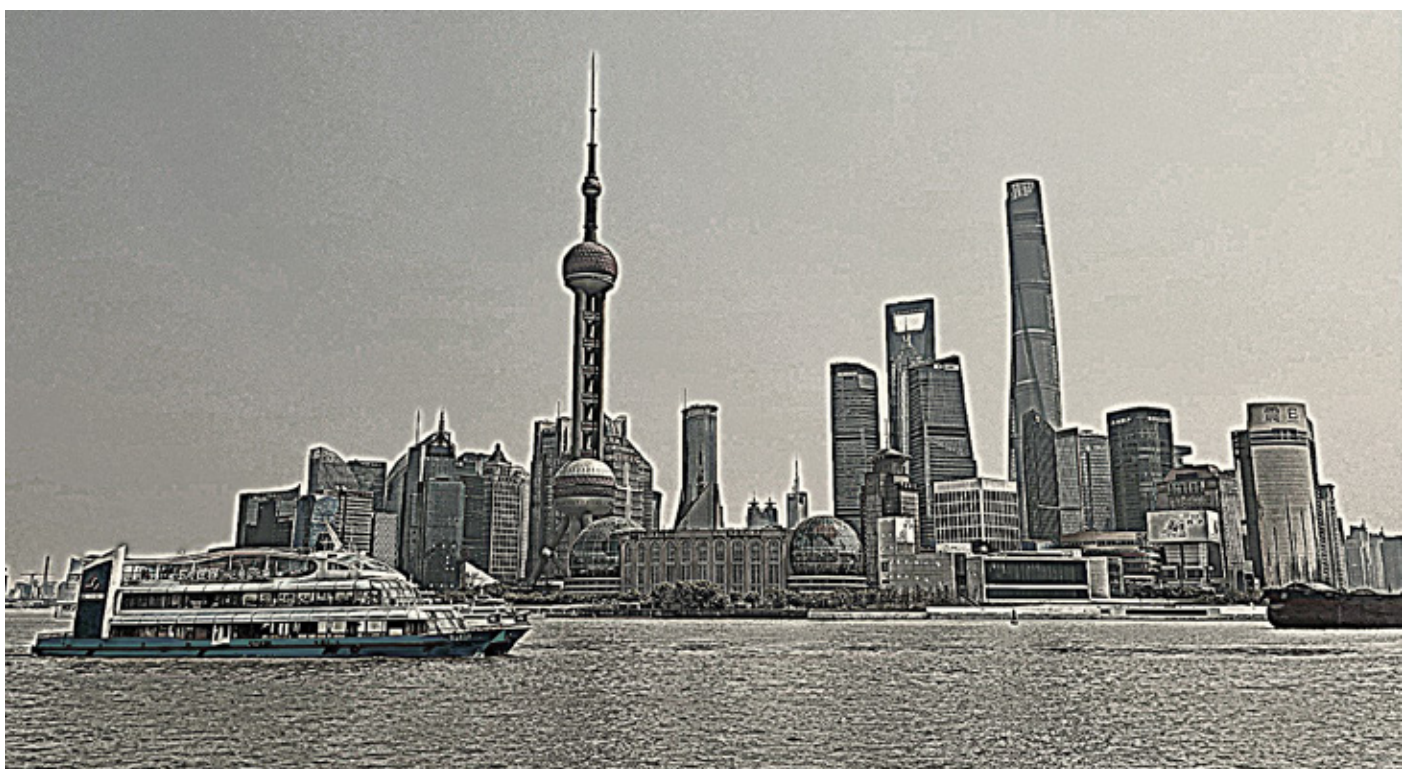
Spiritusz Rektort távolkeleti útja ihlette meg és sarkalta őt fotografálásra, első szárnycsapásainak lehetnek tanúi.

SÁRGA VESZEDELEM? KÍNA 1000 ARCA 1001 FOTÓN

című kiállítást

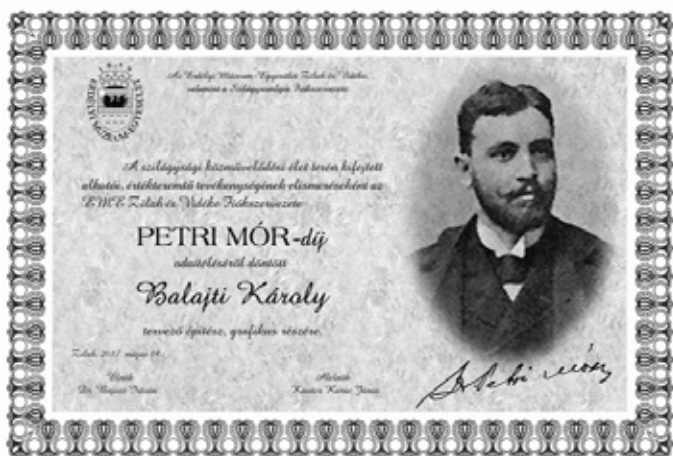
GLASER KRISZTA idegenvezető nyitja meg,
aki különös részleteket is elárul az országról.

TEBELI IZABELLA

Az erdélyi ex librisek Toldija

BALAJTI KÁROLY festő, grafikus, műépítész Stendhal-lal egy napon, egy szép január 23-án látta meg a napvilágot Nagyváradon. Az immár 77 éves művész először építésztechnikusi diplomát szerzett (1966-69), amit a tervezőgrafikus tanulmányok követtek (1973-76). Olyan mesterektől tanult, mint Demeter Attila (grafika) és Georghe Nihoceha (festészet). Első és 1999-ig egyben utolsó munkahelye a zilahi Tervező Intézet volt, itt szervezték meg első önálló kiállítását is 1973-ban, hiszen a hetvenes évektől már művészi alkotó tevékenységet is folytat. 1999-t követően önálló tervezőként praktizál.

Tevékenysége elismerést nem nélkülöz nemcsak a kisebb közössége tagjaként, hanem nemzetközi pályázatok állandó résztvevőjeként is mindig a legjobb alkotások között szerepelnek művei. 2017-ben Petri Mór-díjjal tüntették ki, elismerve a szilágysági kulturális életért kifejtett szerte ágazóan értékes munkáját és művészetét.

Balajti Károly szerepel a zilahi „I.S.Badescu” Megyei Könyvtár 2004. évi „Szilágysági jelentős emberei” című szótárában, és neve megtalálható a Kriterion Kiadó „Szilágysági Magyarok” című könyvében is (1999). Grafikáiról szóló cikkek az A.R.E.L. Bulletinben, az „Ex Libris romanesc”-ben Nagyvárad, majd a „Silvania” és a „Cetatea culturala” Szilágysági „Hepehupa” „Caiete Silvanie” folyóiratokban jelentek meg. Műveit kiállították Nagyváradon, Bukaresten, Brailaban, Zilahon, Bakóban, Aradon, Botosaniban, Kolozsvárott, művei szere-

peltek Budapesten, Szegeden, Bostonban, Belgrádban, Glenwichen, Olesnicán, Malbrokban, Pescaraban, Szerbiában, Meloban, San Franciscóban, Pozsonyban és Palma de Mallorcan, de még Kínában és Mexikóban is. Volt olyan önálló kiállítása 2013-ban Zilahon, ahol kétszáz ex librisét mutatták be, egészen 1973-tól. Akkor sem fordult el e speciális kisgrafikai műfajtól, mikor az éppen vérzivataros időszakát éli. Már 1600-t is meghaladja az általa készített ex librisek száma. A különböző művészeti társulások aktív résztvevője: a Nagyváradon 1995-ben megalakult Romániai Ex Libris Társaság (AREL) alapító tagja, 2011-től a mi KBK tagunk és 2015-től a Nagyvárad „Tibor Ernő Galéria” tagja. Balajti Károly művei között megtalálhatók a korai korzból a linó- és fametszetek, valamint a rézkarcok, készített kollázsgrafikákat, valamint a technikai fejlődést követve nagyon hamar a számítógépes grafikák területén is sikerrel kipróbálta magát. Fenti technikákon túl, Balajti Károly plasztikai művészként is elismert. 1983-ban avatták egy domborművét Zilahon, ami a Simion Barnutiu negyedben épült óvoda falát ékesíti. Balajti Károly szívesen használ geometriai formákat, szimbólumokat. Figuratív kisgrafikáit a művészvilág nagyjainak portréi színesítik.

Balajti Károly számos ex librist készített, melyek közül kiemelném Kós Károly, József Atilla, Ady Endre, Erkel Ferenc, illetve Kós Károly jubileumokra készült alkotásait.

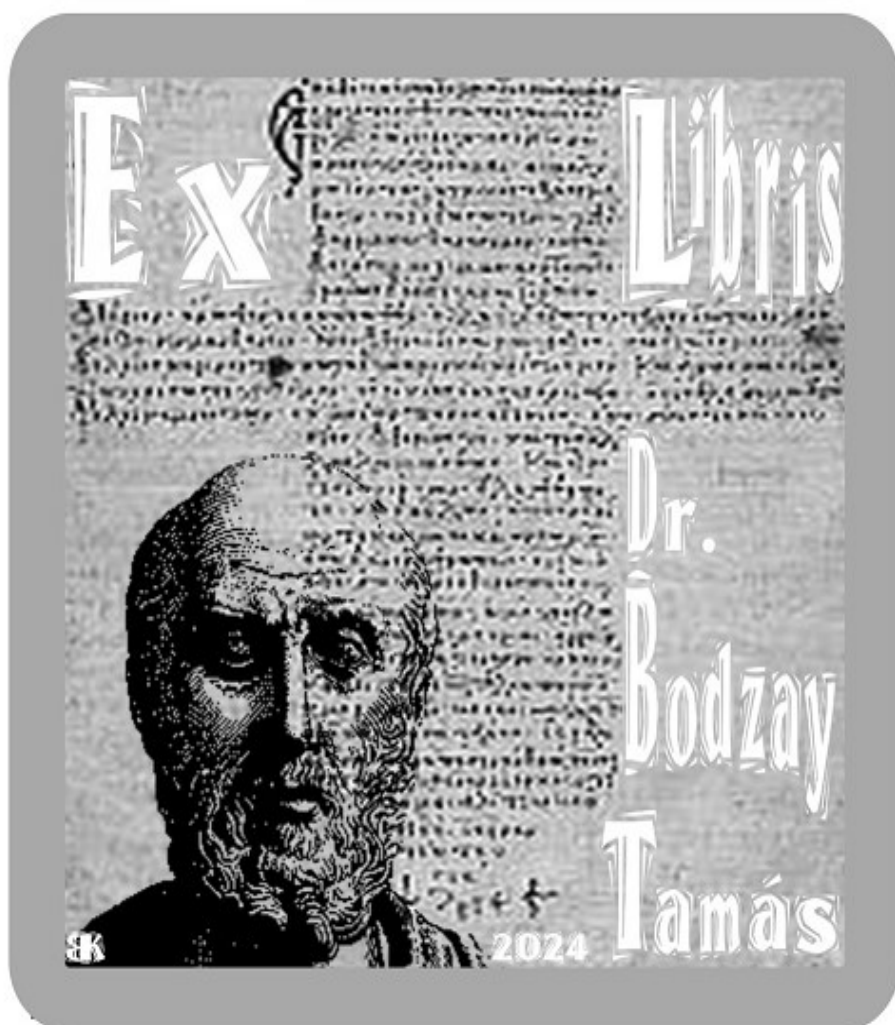

A F.I.S.A.E. kongresszusok is kedvelt témái között szerepeltek, de a jeles kulturális évfordulókról sem felejtkezett el sohasem, mutatja ezt a legfrissebb Apáczai Csere János tiszteletére készített könyvjegye. Készített könyv- és folyóiratborítókat is.

Már 1976-tól az Amatőr Művészek Társaságának elnöke és sok évig képzőművészeti szakkört is vezetett.

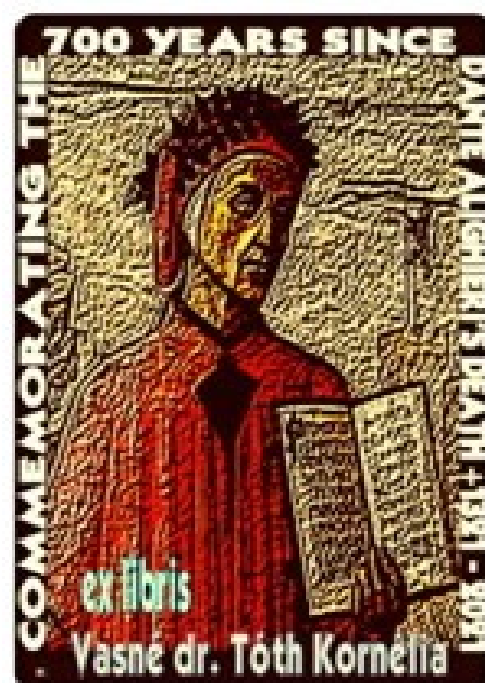
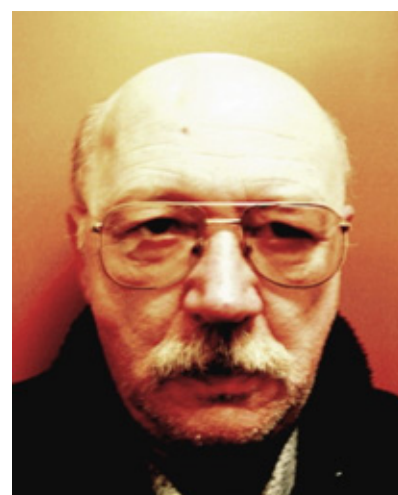
Balajti Károly alkotásai mindig hűen tükrözik azt a művészi alázatot, ahogy a megrendelő elképzeléseit, kívánságait saját egyedi stílusával jeleníti meg és alkotásaiban egy olyan szimbólumgrafikát látunk, amely igazi balajtis és ezért rögtön felismerhető. Balajti Károly grafikai munkái méltán gazdagítják a határon túl élő magyar művészek jóhírét és elismertségét.

Olyan szerencsés vagyok, hogy immár két éve ismerhetem Balajti művész urat és elmondhatom, hogy kevés nála szerényebb és elhivatottabb embert ismerek. És mindenképpen meg kell emlékezni Károlyról a hű és odaadó társról is, hiszen e szerteágazó művészeti tevékenység közepette mindvégig támogató férj is.

BALAJTI KÁROLY

Balajti Károly, op.nr. 216, CGD, 76x70 mm

Vita brevis est = Az élet rövid

Balajti Károly, op.nr. 1194, X3+CGD, 125x90 mm

VITA BREVIS, ARS LONG = AZ ÉLET RÖVID, A MŰVÉSZET HOSSZÚ